Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 9 (1764) ГОД XXXV БЕЛАСТОК 4 САКАВІКА 1990 г. ЦАНА 600 зл.

З КАНГРЭСУ БДА

СТАЦЦА НАРОДАМ

10 лютага 1990 г. у Беластоку прайшоў заснавальніцкі кангрэс беларускай палітычнай партыі. Удзельнікі Кангрэсу большасцю галасоў вырашылі, што палітычнае ўтварэнне беларусаў у Польшчы будзе называцца Беларускім дэмакратычным аб'яднаннем. Такім чынам, пасля 50-гадовага перапынку, беларусы вяртаюцца ў палітычнае жыццё Польшчы.

Калі гаварыць пра падзеі, якія папярэднічалі ўтварэнню беларускага палітычнага прадстаўніцтва, то трэба было б пачаць з 11 лютага 1989 — даты стварэння так званага Беларускага клуба, які меў стацца школкай палітычнага мыслення беларусаў. У дэкларацыі Клуба пісалася: „(...) *Абарона беларускай справы ў Польшчы патрабуе асэнсавання палітычных абставін нашага далейшага існавання як нацыянальнай меншасці. Дзеля гэтага мусім аб'яднаць нашы інтэлектуальныя сілы. Да часу ўзнікнення нармальнага палітычнага жыцця Беларускі клуб будзе цэнтрам самастойнай беларускай думкі. (...)*“ Першым сур'ёзным выклікам для сябраў Клуба сталіся леташнія выбары ў парламент. Клуб вылучыў на выбары двух незалежных беларускіх кандыдатаў: Яўгена Мірановіча і Сакрата Яновіча. Кандыдаты Клуба добра зазначылі сваю прысутнасць у выбарах на Беласточчыне, нягледзячы на выбарчы пройгрыш. Беларускі палітычны рух стаўся ў краіне публічнай справай. Пасля аналізу палітычнай сітуацыі сябры Клуба вылучылі ініцыятыўную групу Беларускага грамадскага камітэта „Грамада“. „Грамада“ мела стацца зародкам будучай палітычнай партыі беларусаў. Ініцыятыўная група пачала рабіць захады дзеля згуртавання беларусаў вакол ідэі незалежнай беларускай партыі. Вонкавыя абставіны — жахлівае эканамічнае становішча ў краіне і раз'ятраны польскі шавінізм — прымушалі „Грамаду“ да радыкальных крокаў. Ініцыятыўная група распрацавала праект праграмы беларускай партыі, выступіла ў абароне права і беларускіх інтарэсаў у гайнаўскім канфлікце, значна прыспешыла падрыхтоўку да заснавальніцкага кангрэсу. Перад самім кангрэсам выдала бюлетэнь „Нашы навіны“. 10 лютага (у гадавіну заснавання Беларускага клуба) было створана Беларускае дэмакратычнае аб'яднанне.

Такая, у кароткім абрысе, немудрагелістая механіка першых самастойных крокаў беларусаў у палітыцы. Калі глянуць шырэй на прычыну ўзнікнення беларускай партыі, то трэба перш за ўсё ўсведаміць сабе банальную праўду, што пра будучыню нацыі (нават меншаснай) рашае яе эканамічнае становішча і палітычны статус. Культурна-асветніцкія праявы яе існавання паступова занікаюць, калі занікае яе нацыянальная эканамічная база. Сакрат Яновіч піша ва ўступным артыкуле ў „Нашых навінах“: „*Пасляваенне дастаткова ясна паказала, што абмежаванне гэтай* (тут: беларускай — Я. М.) *ажыўленасці да культурніцтва толькі запавольвае наш нацыянальны занялад і знікненне з гістарычнай арэны. У сучасны момант апынуліся мы на мяжы смерці*“. Значыць, палітычная актыўнасць беларусаў — гэта ў нашых умовах шанц паратунку ад нацыянальнага знікнення. Партыя павінна стацца выказнікам беларускіх палітычных інтарэсаў. Яны, як паказвае жыццё, не заўсёды супадаюць з агульнадзяржаўнымі.

Заснавальніцкі кангрэс пачаўся каля дзесятай гадзіны ў памяшканні БГКТ у Беластоку

Каардынатар Краёвай управы БДА Віктар Стахвюк.

Старшыня Галоўнай рады БДА Сакрат Яновіч.

адспяваннем гімна „Мы выйдзем шчыльнымі радамі“. Кангрэс быў адкрытым для ўсіх (аніякіх дэлегатаў раней не выбіралі). Удзельнікі Кангрэсу даручылі кіраванне яго ходам Сакрату Яновічу.

Віктар Стахвюк склаў перад удзельнікамі кароткую справаздачу з дзейнасці БГК „Грамада“. З аналізам эканамічнага стану ўсходняй Беласточчыны выступіў Алег Латышонак (матэрыял апублікаваны ў „Нашых навінах“). Эканамічнае і экалагічнае спусташэнне ўсходняй Беласточчыны (этнічнага арэалу беларусаў) было вынікам дыскрымінацыйнай і неразумнай палітыкі ваяводскіх і цэнтральных уладаў — так можна сфармуляваць галоўны тэзіс прадстаўленага аналізу. У выступленні А. Латышонка закранута была таксама тэма каланізацыйнай пагрозы для так званай „усходняй сцяны“ — самай спустошанай і эканамічна адсталай паласы Беласточчыны. Далей Яўген Міраповіч прадставіў праект праграмы беларускай партыі (першапачатковая версія праекта была апублікавана ў „Ніве“, прадстаўлены на Кангрэсе праект змешчаны ў „Нашых навінах“). Агульна кажучы, аўтары праекта зыходзяць з прынцыпу, што найбольш дзеля

(Працяг на стар. 6)

УСТУПНАЕ СЛОВА

НА КАНГРЭСЕ БЕЛАРУСКАГА ДЭМАКРАТЫЧНАГА АБ'ЯДНАННЯ 10 ЛЮТАГА 1990 г. У БЕЛАСТОКУ.

Нам трэба яснасці. Наша ідэя, праграма і план — гэта адно: застацца беларусамі. Гэтаму падпарадкавана будзе ўсё, што робім. Бо найперш мы павінны ўтрымацца як народ, а пасля ўжо зможам дазволіць сабе шырыню намераў, нармальнасць.

Таму мы — партыя абароны ад беларускай смерці. Гэта абмяжоўвае, але гэта і варунак хады наперад. На працягі.

Што дае перспектыву нацыянальнай справе? Дзеля яе, як выяўляецца, мала культурнай дзейнасці. Яна не выратуе нас. Неабходная яшчэ і гаспадарчая, і палітычная.

Палітыка, гаспадарка, культура, — такая трохадзіная цэласць жыцця кожнага народа.

Праз увесь гарызонт часу, які ў нашай памяці, была прыблізна дазволена беларусам Беластоцкага краю не больш як культурная дзейнасць. Найчасцей фальклорны яе варыянт, на ўзроўні рэгіяналізму. Гэта не стрымлівае працэсу знікнення беларускай меншасці з гістарычнай арэны.

Гаспадарчыя праблемы нашага насельніцтва вырашаліся без яго. У выніку гэтага маем сёння дачыненне з т.зв. „усходняй сцяною“, пераўтварэннем яе ў тэрыторыю для каланіяльнай экспансіі. Калі так здарыцца, будзем пазбаўленымі Бацькаўшчыны. Зробімся гасцямі ў доме сваіх продкаў. Чужынцамі на роднай зямлі.

Як прадухіліць гэтае выгнанніцтва? Вось вялікае пытанне. Элементарнае вырашэнне напрошваецца само сабою: пакінуць жыць лёкаямі, што трымаюцца панскае клямкі, адыйсці з парабкавання ў чужым двары.

Палітычныя ж інтарэсы беларускай нацыянальнай меншасці трактаваліся як нешта крамольнае, вартае турмы без суда нават! Адвучылі нас быць не толькі гаспадаром, але і заступацца за сваё. Усё мелася падаць гатовенькае з неба, пасяпвай адно разяўляцца ды дзякаваць. Абарона інтарэсаў, што процістаяць іншым, гэта і ёсць палітыка. Іначай кажучы: барацьба, змаганне, неадступнасць. Каб весці не штучную. але рэальную палітычную дзейнасць, патрэбны і культурны і гаспадарчы патэнцыялы. Бо за го-

(Працяг на стар. 2)

НА МЯЖЫ

— 3 —

Гаворачы аб эміграцыі, трэба памятаць і яшчэ аб адным. На працягу дзесяткаў гадоў сталінскага і паслясталінскага рэжыму ўсеўладна панавала прапаганда аб шчаслівым жыцці ў СССР і страшэннай бядзе ў капіталістычных краінах. Беларуская эміграцыя ніколі не прымірылася з гэтай няпраўдай. У меру сваіх магчымасцей і сродкаў старалася гаварыць праўду аб Усходзе і аб Захадзе. Праўда, у атмасферы смяртэльнай барацьбы дзвюх сістэм нярэдка і эміграцыя падавала не заўсёды праверанын інфармацыі, калі яны толькі служылі кампраметаванню праціўніка.

Так ці інакш, ні з якіх іншых, а толькі з эмігранцкіх крыніц даведваўся я страшэннай праўды аб сталінскіх лагерах, аб расправах савецкіх судоў і органаў бяспекі над беларускай інтэлігенцыяй, аб забойстве і пакутніцкай смерці такіх пісьменнікаў, як Цішка Гартны, Міхась Чарот, Максім Гарэцкі, Міхась Зарэцкі і дзесяткі дзесяткаў іншых. Толькі з эміграцыйных публікацый даведаўся я аб такіх пісьменніках, як Францішак Аляхновіч, Алесь Гарун, Казімір Сваяк, не гаворачы ўжо аб Наталлі Арсенневай, Масею Сяднёву, Алесю Салаўю і іншых.

Самае для мяне страшнае тое, што нават сёння як бы ставіцца знак роўнасці паміж катамі і ахвярамі. У беларускіх энцыклапедыях усё яшчэ энтузіясты мінулай эпохі як бы стараюцца апраўдаць факт замучання многіх беларускіх пісьменнікаў формулай, якая падаецца ў канцы пісьменніцкіх біяграфій: „зрабіў сур'ёзныя памылкі", або „трапіў пад нацыяналістычныя ўплывы". Падобныя формулы выступаюць у аўтабіяграфіях катаў тыпу Сталіна. У канцы іх аўтабіяграфіі гаворыцца, што яны зрабілі „некаторыя" памылкі. І гэта тады, калі мы нават ужо ведалі, што так нельга, што такая трактоўка катаў і ахвяр з'яўляецца формай абароны катаў і новага асуджэння ахвяр. Эміграцыя ніколі не згаджалася з такой трактоўкай справы, дамагаючыся заўсёды выразнага адзялення катаў ад ахвяр.

Хачу яшчэ раз заняцца справай вяртання эмігрантаў у СССР пасля вайны. Думаю, што калі б яны вярнуліся і трапілі пад біч сталінскіх рэпрэсій, дык многія з іх страцілі б тое, што для чалавека з'яўляецца найбольшым скарбам, — мову. На жаль, у Беларусі былі створаны механізмы нішчэння роднай мовы, а не яе ратавання. Дык нават тыя эмігранты, якія аказаліся б у Беларусі, не змаглі б захаваць родную мову. А што гаварыць аб тых, хто трапіў бы ў Сібір?

Зрэшты, прывяду прыклад. У Кліўлендзе я сустрэў беларускую сям'ю: Юрку, яго сястру Ірыну і іх маці Клаўдзію. Усе яны дасканала валодалі беларускай мовай. Слухаючы іх, здавалася мне, што гэтыя людзі ўчора толькі пакінулі Беларусь (не сённяшнюю, старую), а яны ўжо жывуць у ЗША ад канца вайны. Названыя мною асобы прасілі, каб я наведаў іх брата і сына ў Навагрудку. Брат Юркі і Ірыны ў час адступлення немцаў быў паранены і загорнуты Чырвонай Арміяй. Нягледзячы на тое, што меў усяго шаснаццаць гадоў, быў прысуджаны да многагадовага зняволення. Перажыў сібірскую ссылку і болей трыццаці гадоў жыве ў сэрцы Беларусі — Навагрудку. Навагрудчанін расчуліўся весткай аб родных. Стараўся са мной гаварыць па-беларуску. Аднак у яго свядомасці і сэрцы поўнасцю знішчаны фундамент беларускай мовы. І таму выказваў ён найчасцей скалечанае адно беларускае слова на дзевяноста дзевяць рускіх слоў. Ці ж гэта не страшна? Чужая амерыканская зямля дазволіла беларусам захаваць родную мову, а родная зямля яе поўнасцю знішчыла!

Ці ж гэта не страшэнная манструальная з'ява, якая павінна быць у БССР як найхутчэй ліквідавана? Будзем спадзявацца, што закон аб дзяржаўнасці беларускай мовы хутка выкапае магілу для пагарды да ўсяго роднага і нізкапаклонства перад чужым.

Можа хтосьці падумаць, што я з'яўляюся энтузіястам эміграцыі ўвогуле, у тым ліку беларускай эміграцыі. Наадварот! Лічу кожную эміграцыю, у тым ліку і беларускую, вялікім горам, няшчасцем і бядой. І не сумняваюся, што ўрэшце кожная эміграцыя давядзе да смерці нацыянальную спецыфіку эмігранцкай грамадскасці. Таму павінна быць вялікая, вольная і сапраўды нацыянальная беларуская дзяржава, якая была б не ворагам, а прыязнай апорай для тых, каго лёс кінуў на чужыну. Ёсць (пакуль што малыя) сімптомы, якія сведчаць, што так пачынае быць. Беларусь-маці пачынае трактаваць эмігрантаў як сваё роднае дзіця.

Алесь Барскі

(Працяг са стар. 1)

УСТУПНАЕ СЛОВА

лую костку ніхто, акрамя сабакі, не ўхопіцца...

У нас, як пачынаючай партыі, шанцы скромныя. Аднак жа яны ёсць, у чым пераканаў вопыт г.зв. гайнаўскага канфлікту або дамаганні ўстанавіць штодзённыя беларускія радыёперадачы па беластоцкай радыёстанцыі. Нельга звышцаніць сябе, што пагражае ілюзіямі, але і гэтак жа небяспечна прыніжаць уласнае значэнне, што выклікае дэфетызм, бязвер'е. Парламенцкія выбары летась паказалі, што мы не ліліпуты, а іх вынікі знакаміта працэнтуюць. Значна лепшых дасягненняў услед за ўсім гэтым мы павінны спадзявацца ў выбарах у самаўпрьвы.

Сакрат Яновіч

ПАВЕДАМЛЕННЕ

Усіх зацікаўленых Беларускім дэмакратычным аб'яднаннем паведамляем, што шырэйшую інфармацыю пра Аб'яднанне і магчымасць удзельніцтва ў ім можна атрымаць у каардынатара Краёвай управы БДА Віктара Стахвюка (Беласток, вул. Варшаўская 11, тэл. 311-18). Да яго таксама можна звяртацца з прапановамі канкрэтнай дапамогі ў праграмнай дзейнасці БДА.

Беларускае дэмакратычнае аб'яднанне мяркуе неўзабаве наладзіць выдаванне свайго бюлетэню. Бюлетэнь можна будзе набыць пад вышэй названым адрасам.

(ям)

РАЗ'ЯДНАННЕ ЗАГУБІЦЬ СПРАВУ

Трынаццатага лютага ўладыка Сава прыняў прадстаўнікоў кіраўніцтва Беларускага дэмакратычнага аб'яднання: Сакрата Яновіча — старшыню Галоўнай рады, Віктара Стахвюка — каардынатара Краёвай управы і Антона Мірановіча — члена Ўправы. Высокадастойнага іерарха азнаёмілі яны з праграмнымі прынцыпамі і напрамкамі дзейнасці новаўтворанай партыі, першай у пасляваеннай гісторыі беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы.

Беларускае дэмакратычнае аб'яднанне гуртуе ўсіх, хто хоча працаваць на ніве поўнай эмансіпацыі нашага насельніцтва — не толькі культурнай, але і гаспадарчай ды палітычнай. Актыўным удзельнікам партыі можа стацца кожны дарослы грамадзянін Польскай Рэчыпаспалітай, без розніцы на ягонае веравызнанне, погляды, ці нават іншае нацыянальнае паходжанне.

Ва ўмовах Беластоцкага краю лёс беларускай нацыянальнай меншасці неразлучны з лёсам Праваслаўнай Царквы, узаемна залежны. Выходзячы з гэтай грамадскай ісціны, канстатавалася ў гутарцы, неабходна памятаць пра тое ў бліжэйшай выбарчай кампаніі. Канфесійныя і нацыянальныя арганізацыі сярод нашага насельніцтва павінны выступаць супольным фронтам, утвараючы адзіныя беларускія выбарчыя камітэты.

(ся)

Увага, правакцыя!

Набліжаюцца выбары ў гарадскія і гмінныя самаўправы. Усіх нас чакае ў сувязі з выбарамі шмат працы. І патрабуецца ад нас вялікая грамадзянская адказнасць. Мы, беларусы на Беласточчыне, маем шанц выступіць у выбарах адзіным выбарчым блокам і выйграць тыя выбары ў гмінах і мястэчках, дзе мы колькасна пераважаем. Мы ўпершыню маем шанц вырашаць пра свой лёс самі. Але выйгрыш у выбарах не прыйдзецца нам лёгка. Неабходна сабе ўсвядоміць, што ў выбарчай барацьбе нашы праціўнікі будуць змагацца не толькі дэмакратычнымі, дапушчальнымі ў дэмакратычнай дзяржаве метадамі. Яны выкарыстаюць супроць нас і шмат што з арсеналаў паклёпніцтва, дэзінфармацыі і правакацыі. А ўсё гэта дзеля таго, каб разбіць нашу еднасць, каб падзяліць нас ці проста застрашыць, выклікаючы стан палітычна-грамадскага напружання на Беласточчыне.

Беларусы! Будзьма разумнымі і палітычна адказнымі людзьмі. Не паддаваймася правакацыям і маральна нячыстым камбінацыям. Хай нашы непрыхільнікі не займеюць повадаў дзеля распальвання варожасці пам'ж намі сам'мі, а таксама паміж намі і палякамі.

Першыя сімптомы таго, што нашы ворагі скарыстаюць супраць нас і правакацыю, ужо ёсць. На Беласточчыне паявілася лістоўка, у якой нешта такое як „Socjalistyczne Stowarzyszenie Obrony Mniejszości Białoruskiej", заклікае праваслаўных і евангелікаў (!) гуртавацца дзеля абароны перад „рымска-каталіцкім нацыяналізмам" і перад „салдатамі ў зялёных мундзірах з рынграфамі на грудзях" (!). Далей у лістоўцы паведамляецца, колькі беларусаў на Беласточчыне загінула зараз пасля вайны і якія вёскі былі спалены гэтымі ж нацыяналістамі і салдатамі. Усё гэта было з-за таго, як тлумачыць аўтар (або аўтары) лістоўкі, што жыхары вёсак не дапамагалі адны другім, не баранілі сваіх сем'яў і сядзіб. Таму трэба арганізавацца, пішацца далей, каб бараніць свае нацыянальна-рэлігійныя інтарэсы. Падпісана: „Koło Stowarzyszenia Obrony Mniejszości Białoruskiej".

Лістоўка гэтая разлічана перш за ўсё на разбуджэнне самага прымітыўнага нацыяналізму, шавінізму і міжнацыянальнай варожасці. Грамадства краіны ўсё яшчэ не настолькі спелае, каб такія палітычныя правакацыі выкідаць на сметнік. Заўсёды знойдуцца людзі, якія захочуць выкарыстаць нават прымітыўную палітычную правакацыю супраць беларусаў, супраць праваслаўя, агульна кажучы, супраць дэмакратызацыі палітычна-грамадскага жыцця на Беласточчыне.

Беларусаў у перадвыбарчай кампаніі прадстаўляе Беларускі выбарчы камітэт, створаны 23 лютага. 23 лютага была таксама створана Рада беларускіх арганізацый (БГКТ, БАС, БДА) дзеля аб'яднання ўсяго беларускага арганізаванага руху ў Польшчы.

Беларускі выбарчы камітэт і Рада беларускіх арганізацый лічаць, што вышэй згаданая лістоўка з'яўляецца злоснай правакацыяй з боку чужых беларусам сіл.

Беласток, 23.02.1990 г.

Літаратурны лісток 3

АЛЕСЬ САЛАВЕЙ (сапр. прозв. Альфрэд Радзюк, 1922-1978). Выдаў кнігі *„Мае песні“*, Менск 1944; *„Звіняць званы сьвятой Сафіі“*, Зальцбург 1946; *„Сіла гневу“*, Остэргофэн 1948; *„Нятуская краса“*, Нью-Йорк — Мэльбурн 1982.

РАНДО

Агонь гарыць і цемры лонь
яго ў вабоймы ўзяць ня ў стане.
Нат неба сіняга аблонь
пунсуе, бы ў зігценьні раньня.
Падкінуў дроў. Хай цьмы супонь
рве ноч. Хай блізіцца сьвітаньне,
збудзіўшы дрэмнай шыры сонь —
ня згасьне ў парасьным саяне
агонь.
Калі жыцьця дні да зьмярканьня
ідуць і срэбрам беляць скронь —
ты йшчэ ня згас. Пакуль дыханьне
бадзёрыць кроў — рукі далонь
ў сардэчным чуе трапятаньні
агонь.

ГАМОНІЦЬ ДАЎНАЙ ПРАЎДЫ ЗВОН

Гамоніць даўнай праўды звон,
гудзе — ня мае зморы.
І моўкне ціхі, мірны сон
за горамі, за морам.

За морам, горамі — спакой,
і людзі сьпяць спакойна...
А над калыбкай дум і мрой
узьняты меч разбойны.

Няверцаў душы, як слата,
на люд, на край напалі.
І сына Божага — Хрыста,
зьняславіўшы, расьпялі.

Хрыстовых праўднейшых сыноў
аддалі на зьгіноту.
А звон — той слаўны звон вякоў —
укінулі ў балота.

Спалілі хаты, а людзей
па сьвеце разагналі,
аддалі прышласьць злыбядзе,
былое патапталі.

. . . .

Здалося, зьнішчылі жыцьцё
няверныкі бясчэсьне,
здалося, ўсё у нябыцьцё
пайшло і не ўваскрэсьне.

Здалося, змоўк навекі звон,
пайшоўшы на скананьне,
Ніхто ня чуў, як плакаў ён
у топкай вечнай твані.

Ніхто ня знаў, як звону гнеў
зьбіраўся ў дужны гоман...
Звон страпянуўся, зазьвінеў,
над сьветам грымнуў громам.

Зь сівых глыбіняў даўніны
і з ланцугоў палону
пачулі вольнасьці сыны
кліч праўды і праклёну.

Праклён — няверцам сьмерць і страх,
а праўда — золак дзіўны.
Я на выгнаньніцкіх шляхах
пачуў той кліч прызыўны:

„Выходзь, мой сыне! Уставай,
зірні — вакол прадвесьне,
Ідзі за праўду ў бой! Твой край
бяз праўды не ўваскрэсьне“.

І з даляў сьвету усяго —
і ён, і я — мільлёны —
ідзём — і ведаем чаго —
ідзём на покліч звону!

Хай з даляў блізкім будзе край,
хай зьніч мільгне з-за долаў!
...Журба палёў, маркотны гай,
айчыны сумны голас...

* * *

А ўсё-ж мы вернемся дахаты, у вайчыну,
і не заблудзімся ў шляхох чужой зямлі.
А я вярнуся не адзін, а з сынам —
нашчадкам Крывічоў і іх сям'і.

Скажу, укленчыўшы: Крывіччына сьвятая!
Хай Ты насьмерць была расьпятай, а жывеш.
Тваіх дзяцей ні даль і ні імгла густая
не абясплодзілі ў чарсьцьве пустэльных меж.

Жывому — жыць. Зьнішчэньню — сьмерць. Жывое
кідае па сабе жыцьцё. Жывому — плод.
Ты не памрэш, Крывіччына! З Табою
ніколі не памрэ крывіцкі род.

МАЯ БЕЛАРУСЬ

І лясы, і лугі, і блакітныя нівы;
неба — вечная сінь, дол — зяленівы шоўк.
О, мая Беларусь! Хто з Табой, той — шчасьлівы,
краю лепшага той, хто шукаў — не знайшоў.

Той, хто з ганьбай Цябе бястурботна пакінуў,
хто забыўся, што ўскормлены быў ён Табой —
як грудное дзіця, без апекі загінуў,
дол ягоны праклёнам зарос, як травой.

О, мая Беларусь! Я з Табой, я — шчасьлівы.
Не пакіну Цябе, покуль буду я жыць!
Гнеў мой тым, што Цябе адракліся й лісьліва
перад сконам спрабуюць чужынцам служыць!

Гнеў мой грозны табе, вораг мой, чужаніца!
не адзін я, такіх — міліёны! Зірні:
выйшлі мы, каб стрымаць твайго зла навальніцу,
каб зацемрыць ягонай няпраўды агні.

Сіла гневу майго навальніцу адгоніць,
міліёны такіх: сіле — межаў няма.
Нас, маўляў, „старадаўняй крывіцкай Пагоні“,
ў баёх „ні разьбіць, ні спыніць, ні стрымаць!“

МІХАСЬ КАВЫЛЬ (сапр. проз. Язэп Лешчанка, нар. у 1915 г.). Выдаў кнігі *„Ростань“* Рэгенсбург 1947; *„Пад зорамі белымі“*, Нью-Йорк 1954; *„Першая рана“*, Манчэстэр 1960; *„Цяжкія думы“*, Нью-Йорк 1961.

ПРОСЬБА

Каля Слуцку ёсьць адно сяло,
невялічкае, двароў зь дзесятак.
Калі-б вас туды як завяло,
пашукайце, калі ласка, хату.

Сярод хат яна адна, бадай,
на страсе гадуе мох зялёны;
на двары красуе лебяда,
ля варот сумуюць ціха клёны...

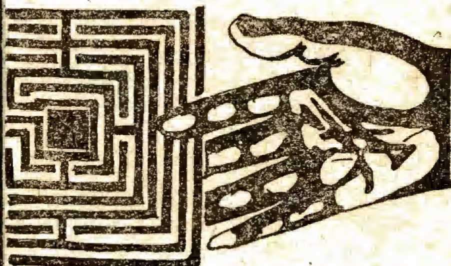
На кале пузаты дрэмле гляк,
пад хлявом цабэрак у мякіне...
на градзе цьвітуць півоні, мак,
па сяброўках журыцца вярбіна...

Вы напэўна знойдзеце, і вас
прывітаюць хлебам чорным з сольлю.
І сьцюдзёны смагу ўтоліць квас,
пачастуюць бульбаю з фасоляй.

Запытайцеся тады у той,
што спаткае і адчыніць дзьверы,
ці чакае скуль-нібудзь сватоў,
ці ня ўтраціла надзею й веру.

І адкажа: „Як-жа, абяцаў...
Толькі мо' нямашака на сьвеце...“
Не чакайце сумнага канца
І маёй пакутніцы скажэце,

што жыву, кахаю і прыйду,
як зямлю маланкі зноў ахрысьцяць.
Хай прадзе пачынкі сьветлых дум,
тчэ сузор'і раданага прыйсьця.

Беларуская эміграцыйная паэзія

Беларуская эміграцыя багата творцамі — кампазітарамі, спевакамі, скульптарамі, мастакамі, вучонымі, пісьменнікамі. З доўгага сьпісу паэтаў (Вінцук Адважны, Наталля Арсеннева, Мікола Вярба, Алесь Валошка, Рыгор Данілеўскі, Уладзімір Дудзіцкі, Алесь Змагар, Янка Золак, Хведар Ільляшэвіч, Міхась Кавыль, Уладзімір Клішэвіч, Рыгор Крушына, Алесь Салавей, Лявон Случчанін, Анатоль Сумны, Масей Сяднёў, Пётра Сыч, Янка Юхнавец, Сяргей Ясень ды іншыя) прапануем увазе нашых чытачоў паэтычныя творы васьмі з іх у падборцы Яна Чыквіна.

УЛАДЗІМІР КЛІШЭВІЧ (1914-1978). Выдаў кнігі *„Песьняры Случчыны“*, (калектыўны) Слуцк 1943; *„Далячынь“*, Саўт Рывэр 1964; *„Васіль Каліна“*, Лондан 1965; *„Сьняцца мне сны залатыя“*, Мінск 1973.

РАЗЬВІТАНЬНЕ

Бывай, Эўропа, Беларусь, бывай!
Іду ад вас амаль назаўсяды.
Віхор жыцьця мяне ў далёкі край
нясе на хвалях бурнае вады.

У Новы Сьвет цяпер кідае лёс,
выгнаньнік я, жыву, як на бяду.
Ніхто маіх ня бачыць сьлёз,
у родны край ніколі ня прыду.

Шляхі мае, цярнёвыя шляхі,
калі змагу я вольна рукі ўзьняць,
каб памаліцца Богу за грахі
перад другім жыцьцём на склоне дня?

Шуміць вада... Бушуе акіян...
Кідаюць к нізу хвалі параход.
Баліць душа ад незагойных ран,
пылае помстай сэрца за народ.

Навокал царства неба і вады...
Блакітны май, вады зялёны май,
куды нясеш мяне, скажы, куды?
Бывай, Эўропа, Беларусь, бывай!

ЯНКА ЗОЛАК (сапр. прозв. Антон Даніловіч, нар. у 1912 г.). Выдаў *„Творы“* ў двух тамах, ЗША 1979.

СУМ ПА РАДЗІМЕ

З краю роднага, з роднага дому,
У чужы і няведамы край
Мяне выгнаў мой лёс-пустадомак
Сумаваць і павольна ўміраць.

Я жыву і — здаецца — вясёлы
Па чужацкай вандрую зямлі,
Толькі сьняцца мне нашыя сёлы,
Сьняцца любыя сэрцу палі.

Сьніцца мне: на вячорках дзявочых
Песьні родныя срэбрам зьвіняць...
Сьлёзы горкія льюцца мне з вочаў,
Аніяк не магу іх суняць.

І тады я павольна згараю
У пякучай сардэчнай журбе..!
О, мой любы, гаротны мой Краю,
Як-жа цяжка мне жыць без цябе!

РЫГОР КРУШЫНА (сапр. прозв. Рыгор Казак, 1907-1979). Выдаў кнігі *„Лебедзь чорная“*, (Нямеччына) 1947; *„Калыханка“*, Рым 1953; *„Выбраныя творы“*, Нью-Йорк 1957; *„Вячорная лірыка“*, Нью-Йорк — Мюнхен 1963; *„Хвіліна роздуму“*, Нью-Йорк — Мюнхен 1968; *„Вясна ўвосень“*, Нью-Йорк — Мюнхен 1972; *„Дарогі“*, Нью-Йорк — Мюнхен 1974; *„Сны і мары“*, Нью-Йорк — Мюнхен 1975.

АПОСТАЛ КАХАНЬНЯ

Прырода Палесься
Яго напаіла
Крынічнаю песьняй,
Зарой небасхілу.

І выйшаў ён проста
Зь вясковага раньня,
Як новы апостал
Людзкога каханьня,

Такога зямнога
Жывога каханьня,
Аж болю замнога,
Трывог і згараньня.

Ці ў гэтым загана?
Ці-ж доля схлусіла?
Над сэрца загнала
Прыгожая сіла.

Палескіх гушчараў
Ён мовы ня кінуў.
Ня страціў тых чараў
На бруку Брукліну.

СЬПЕВЫ СЬНЯЖЫНАК

Смутак сьпякотны.
Слухаю сьпевы сьняжынак.
Стогне сухотны
Сіплы суглінак.

Сівер спакоем
Сьцішаны, сушыць смужынкі.
Срэбным сувоем
Сьцеле сьняжынкі.

Сьпевы сьняжынак.
Сонца сівое сумуе.
Сёньня спачынак
Сад салютуе.

Сэрца спавіта
Спрутам сакрэтных спружынак:
Сны сэленіта,
Сьпевы сьняжынак.

* * *

Я імкнуся... Я песьняй гару...
Бачу, цяжка ўзьняцца ўгару, —
Час прыгожае пер'е скубе...
І няма — ні сяброў, ні цябе.

Мабыць сёньня я ў цемры густой
Каўтануў чамярыцы настой.
У грудзёх гэтак моцна пячэ,
І, як труць, успаміны яшчэ.

Недапітая чарка віна,
Незабытая сварка адна.
Жах вайны... Разбурэньне. Разгром.
І трагічна пакінуты дом.

* * *

Ні радзімы, ні сяброў,
Зноў сябе крыжую:
Чую гоман чужакоў,
Гутарку чужую.

Горкіх думак чарнамуць.
У сашчэпе бровы...
Хочам вогнішча раздзьмуць
З роднае дубровы.

А расьце сьмяротны страх:
Дойдзем ці прыстанем...
Усьміхніся мне, сястра,
Брату на выгнаньні.

„Ніва“
4.III.1990 г.

МАСЕЙ СЯДНЁЎ (нар. у 1915 г.) выдаў кнігі *„У акіяне ночы“*, Мюнхен 1947; *„Цень Янкі Купалы“*, Ватэнштэт 1947; *„Спадзяванні“*, Рэгенсбург 1947; *„На край святла“*, Міхельсдорф 1947; *„Ля ціхай брамы“*, Нью-Йорк 1955; *„Патушаныя зоры“*, Нью-Йорк — Мюнхен 1975; *„Ачышчэнне агнём“*, Нью-Йорк — Мюнхен 1985; *„А часу больш чым вечнасць“*, Нью-Йорк — Мюнхен 1988; *„Раман Корзюк“*, Нью-Йорк 1985; *„І той дзень прыйшоў“*, Нью-Йорк 1987.

АЙЧЫНА

Я апынуўся зноў на беразе другім,
што стаўся мне айчынаю адзінай.
Я прысягнуў яму жыцьцём маім
І песьняю маёю лебядзінай.

Я здабываў цябе за пядзяй пядзь.
Ты цьвёрдаю навукаю мяне вучыла.
Ня лёгка мне было цябе прыняць,
яшчэ цяжэй — назваць сваёй
айчынай.

Бо іншая, бацькоўская мая
бесперастанку біла ў маё сэрца.
„Пакінуў лёгка Бацькаўшчыну я“,
мо скажа хто. Ня верце!

Лячыўся ад яе, як толькі мог.
Праз соц яе ня раз я клікаў.
Яна і сёньня дзесь у тайнікох
ляжыць пакутаю вялікай.

Яна мне залацісьцей усіх брам.
Я сьвята верыў у яе і веру.
Калі я гэты бераг і абраў,
ня значыць, што забыў я іншы бераг.

...Я апынуўся зноў на беразе другім,
што стаўся мне радзімаю адзінай.
Я прысягнуў яму жыцьцём маім
і песьняю маёю лебядзінай.

АЧЫШЧЭНЬНЕ АД СКВЕРНЫ

Куды там да прыкрас! —
самотна, бруд усюды.
Пазбаў Ты, Божа, нас
ад саматы і бруду.

Узмоляцца мільёны рук.
Апроч Цябе, каго яны паклічуць?
Заплёваны ня толькі брук —
заплёвана абліччa.

Глядзі — ляжаць, сядзяць, снуюць,
як дапатопнае ахвосьце.
Пабач усю Ты гэту жудзь
і гэтае усё лахмоцьце!

Яны ў сваёй кляцьбе
зьняверыліся ўжо дазваньня.
Яны чакаюць ад Цябе,
о Госпадзі, выратаваньня.

На чарвяку чарвяк,
капошацца у сутарэньні.
Глядзіш Ты толькі, як
пакутвае Твае стварэньне.

Памілуй або пакарай,
ад скверны нас ачысьці!
Ім непатрэбны рай —
зямлю зрабі вячыстай!

ЧУЖЫНА

Усё роўна — іду я, ці еду —
не застанецца тут майго сьледу:
буду змыты чужою хваляй,
пада мною што запанавала.

Я аглушаны чужою гаворкай,
незразумелаю, агорклай.
Як непатрэбную якую,
зразумець ужо не спрабую.
І што-б дзе хто ні талёкаў,
застаецца яна далёкай.
Бы з сабою у змове,
думаю толькі ў сваёй роднай мове.
У душы маёй не слабее,
Цэлы сьвет стварыў з яе я.
І сяджу я ў гэтым сьвеце,
як на іншай планэце.
Між людзкога прыбою
застаюся самім сабою.
У самоце такой пякельнай
існую, нібы паралельна:
сьвет ідзе дарогай сваёю,
я таксама — сваёю.

Сьвет праносіцца міма
прад маімі вачыма.
У шматфарбным такім —
сузіральнік я толькі ў ім.

НЬЮ ЁРК

„Трэба жыць, як набяжыць“ —
гэтак прашчур наш вучыў-варажыў.
У Нью Ёрку можна жыць,
калі ты нідзе раней ня жыў.

І дамы, што сягаюць у высь,
засланяючы сонца, і вуліцы,
што ідуць у бясконцасьць, і людзі,
што здаюцца такімі мізэрнымі
і нічога нявартымі перад гігантамі,
снуюць, заслоненыя імі, як нерэальныя стварэньні,
Бог ведае, адкуль у час магутнага прыбою
на бераг гэты з пенаю марскою былі, як накіп той
выкінутыя.
Запытайцеся вы ў каго-небудзь з гэтага дробу,
што ён думае? мо' яму цяжкавата? ён адкажа:
„Я нічога ня думаю і думаць ня хочу,
ёсьць так, як ёсьць“.

Калі ты ўбачыш раскошу, абароненую зялезнай агарожай
і ў золата апранутымі швайцарамі, а побач лахмоцьце,
што шаволіцца і нечага просіць у цябе —
калі ты нідзе раней ня жыў, — табе можа здацца ўсё гэта
самым звычайным, будзённым, і калі-б ты запытаўся,
ў каго-небудзь, што ён думае пра стан такі, адказ быў-бы,
напэўна, той самы: „Я нічога ня думаю і думаць ня хочу,
ёсьць так, як ёсьць“.

Нью Ёрк дзень і ноч дыхае гарачаю пасьцяй метро,
адкідамі чалавецтва, мяшкамі атрэб'я, што чакаюць
пакуль іх ня возьмуць. Нью Ёрк ня сьціхае заманьваць
духмянаю смачнаю ежай, рашчыняе дзьверы ўтульнасьці
і насалоды, музыкай запаўняе космас, сырэнамі
праразае нутро, вечна грыміць, сьпявае; плача, магутны,
багаты, бедны. Як вялізарнейшы карабель у акіяне ночы,
стаіць ён на якары і вокны яго зіхцяць па паўсьвету,
а ў трумах?.. а ў трумах адна апраметная.
На тваё запытаньне ньюёрскі жыхар, будзь пэўны, адкажа:
„Інакш быць ня можа, як ёсьць“.

Удзень і ўначы Нью Ёрк замахваецца нажом і страляе
з пісталета, шматтысячная армія паліцэйскіх няможа ў час
стрымаць рукі злачынца, занесеную над табою — Нью Ёрк
непадуладны, кіраваны з труму. Калі ты нідзе ня жыў
раней, табе ўсё гэта можа паказацца звычайнай нормай.
І ньюёрскі жыхар табе скажа: „Я нічога ня думаю
і думаць ня хочу, ёсьць так, як ёсьць“.

„Трэба жыць, як набяжыць“ —
гэтак прашчур наш здавён вучыў-варажыў.
У Нью Ёрку можна жыць,
калі ты нідзе раней ня жыў.

Я люблю Нью Ёрк і гатовы памерці ў ім,
ды мне сумна крыху,
што, прывабны ён і страшны,
дабіраецца і туды,
дзе я жыў раней.

НАТАЛЛЯ АРСЕННЕВА (нар. у 1903 г.). Выдала кнігі *„Пад сінім небам“*, Вільня 1927; *„Сягоньня“*, Менск 1944; *„Між берагамі“*, Нью-Йорк 1979.

СТАЛЁВЫ ЗЬВЯЗ

Ня дось крычэць аб Беларусі
і захлынацца ўласнай сьлінай,
ня досыць верш слабы згарусьціць
і прысьвяціць яго краіне.
Ня той,
хто трубіць аб пачуцьцях
па цемнакуцьцях —
патрыёта.
Бяз чыну —
слова не скалмуціць
нат твані лужыны балотнай.
А што казаць,
яшчэ вось сяньня,
аб акіяне людзкіх душаў?
Іх,
хоць кругіч сабе да раньня,
сьпяваньнем жабім не ўзварушыш.
Ня словаў трэба,
а хаценьняў,
і сіл асілкавых, і згоды,
і гарту ўпартага,
каб сьцені
на шлях ня палі перашкодай.
Нат больш...
Каб справы не скалечыць,
каб не праспаць ізноў сьвітаньня,
высілкаў трэ нечалавечых,
і процьмы цёплага каханьня.
Тады...
Тады мы зьвяз сталёвы
з блакітнай Бацькаўшчыны зьвяжам,
і раз нарэшце моцным словам
ня цам,
а мы штось сьвету скажам!

МАЛІТВА

Магутны Божа! Уладар сусьветаў,
вялізных сонцаў і сэрц малых,
над Беларусяй ціхай і ветлай
рассып праменьне Свае хвалы.
Дай спор у працы будзённай, шэрай,
на хлеб штодзённы, на родны край.
Павагу, сілу і веліч веры
у нашу праўду, у прышласьць — дай!
Дай урадлівасьць жытнёвым нівам,
учынкам нашым нашлі ўмалот.
Зрабі свабоднай, зрабі шчасьлівай
краіну нашу, і наш народ!

25 САКАВІК

Ён прыйдзе, гэты дзень!
Ён ня прыйсьці ня можа!
Ён прыйдзе —
й загудзе вясновы буралом,
пакрышыць, разьмяце,
раськідае, зьнішчожыць
усё, што нам шляхі да хаты замяло!
Ці чуеце?
Аб ім
шасьціць быльнёг аселіц,
паюць вятры ў лазе,
і звоніць крыгаў лёд.
Ахвяраю крыві
а Слова стане Целам,
і ўжо ніколі больш не ўстане
Чорны Год.
Няхай бярэмя він
прыгнула нас, і крылы
апалі,
й хлеб чужы нясмачны і важкі,
няхай нас апавіў
тугой агорклы вырай, —
трывайма!
Ён ідзе —
Вялікі Сакавік!
Ідзе...
й пад ногі рунь
яму кладзецца, таюць
сьнягі, на паплавох зяленіцца трава...
Радзіма!
Беларусь!
Каханая, сьвятая!
Багаславі нас жыць
і веру захаваць!

УСКРЭСЬНІ!

Ён уваскрос,
Ён — дзесь між намі,
Ён там, дзе ў срэбным пыле лоз,
у сіняй смузе над палямі
вісіць вясна...
Ён уваскрос.
Ускрос,
і зноў на Беларусі
перад сабой ідзе Хрыстос...
Здымае з душ пастылых вусьціш,
багаслаўляе соладзь кроз,
сяліб раскіданых прысады,
муры нязьлічаных вязьніц
і тых,
што пагублялі радасьць
па кроплі кропля й дзень па дні...
Ідзе Хрыстос... Над ім дугою
ўстае густы блакіт нябёс,
а ногі ў ранах незагойных
кладуць сьляды на шэрань рос...
Дык прыпадзем
і вусны спалім
на тых сьлядох, што Бог-Хрыстос
губляе, моўчкі йдучы ў далеч,
бо Ён ускрос,
Ён уваскрос!
Няхай над родным папялішчам
усьцяж галосіць нема лёс,
няхай крывавяць нас і нішчаць
ускрэсьне Край,
бо й Ён ускрос!
Мацней за сьмерць,
за ўсё,
каханьне
зямлі, дзе ад дзіцяці ўзрос...
Устань-жа, ўстань,
ускрэсьні сяньня
мой Край, як уваскрос Хрыстос!

ХВЕДАР ІЛЛЯШЭВІЧ (1910-1948). Выдаў кнігі *„Весна-песні“*, Вільня 1929; *„Зорным шляхам“*, Вільня 1932; *„Захварбаваныя вершы“*, Вільня 1936; *„Недапетая песня“*. Жыццё і літаратурная спадчына Хведара Ілляшэвіча. Сабраў і апрацаваў Юры Жывіца, Пірмасенс 1981.

ЦЫМБАЛЫ

Тады — я памятаю — ў вуліцах аквечаных
ішлі ў сярмягах вы, ў сьвяточны дзень якраз.
Ніхто не згатаваў вам гучнае сустрэчы,
ніхто ня кінуў нават кветкаю у вас.
І з пальцаў вашых анясьмеленых
цымбалаў ураджайных хмель
і скрыпак сон рабінавы ня ўсьпеніўся вясельлем
і ня буяніў брук, як хлопцы у сяле.
Віно вясковае у струнах зачарованых
вы панясьлі назад пад крык хрыплівых труб,
у беларускія шумлівыя дубровы,
дзе разьлівае рэха нашых струн тугу.
Зарана вы прыйшлі. Над роднымі загонамі
ня ссыпаўся яшчэ нядолі жоўты ліст,
яшчэ ўсё сумным тонам ў лесе у сасновым
хтось плача, як калісь...
Зарана вы прыйшлі.
Як пойдзем з тварамі сур'ёзнымі
ў расплаўленую песьняй звонкай даль —
разьвесім сонца мы над кажнаю бярозаю,
раззвонім струны аж да сьнежных Альп.
Урачыста панясём цымбалы многазвонныя,
затопім жудзь вякоў у пене струн,
і будуць слухаць з падпёртай галавою
усе народы нашую ігру.
Я памятаю, як цяпер — у вуліцах аквечаных
ніхто вас не спаткаў, ня кінуў кветку нат...
Віно вясковае на пахудалых плечах
ў напеўныя дубровы вы панясьлі назад.

РАЁННЫ АГЛЯД У БЕЛАСТОКУ

Эля Бэзюк.

Спяваем, покуль няма посту. Сёлета „Беларуская песня“ рушыла даволі рана: 28 студзеня элімінацыямі ў Дуброве-Беластоцкай. Этап элімінацыяў замкнуўся раённымі аглядамі ў Бельску і Беластоку 11 лютага. 17 лютага — цэнтральны конкурс у Беластоцкай філармоніі, 18 лютага — там жа канцэрт лаўрэатаў.

Што б ні сказаць пра дзейнасць БГКТ у апошні час, то ўсё-ткі кепскім словам адазвацца пра „Беларускую песню“ нельга. На працягу 20 гадоў гэтая імпрэза нязменна мела сваю верную публіку і сваіх выканаўцаў. Мяркуючы па прыкметах апошняга часу, беларуская песня (а таксама і „Беларуская песня“) прыдбала сабе шмат новых прыхільнікаў. 11 лютага ў канцэртнай зале БГКТ у Беластоку для ўсіх ахвотных паслухаць свае песні не хапіла крэслаў. Тыя, што прыйшлі крыху пазней, стаялі шчыльна ўпрытык пад сценамі, стаялі дзве гадзіны, бо столькі трываў сам конкурс, а потым яшчэ больш гадзіны слухалі пазаконкурсныя выступленні спевакоў, покуль журы ўзгоднівала сваю ацэнку.

Конкурсная праграма беластоцкага раённага агляду была багатая, нягледзячы на тое, што традыцыйна ўжо яе галоўнымі апорамі з'яўляліся тры калектывы: беластоцкі хор, гарадоцкі хор і „Хлопцы-рыбалоўцы“ з Рыбалаў. Але спявачыя індывідуальнасці з Беластока і Гарадка настолькі адметныя, што гэтыя два хоры могуць дазволіць сабе вылучаць са свайго складу салістаў і дуэты ў якасці асобных пунктаў у праграме. Прыемнай нечаканасцю сталі выступленні маладых выканаўцаў: дуэта Анны Богус і Ірыны Копы, салісткі Элі Бэзюк, вакальнага калектыву „10“, вакальна-інструментальнага калектыву Андрэя Жамойды і маладога беластоцкага рок-гурту „Альбаросіка“, у выкананні якіх мы пачулі сучасныя беларускія песні і фальклорныя песні ў новай, „маладзёжнай“ апрацоўцы.

Беластоцкі рок-гурт „Альбаросіка“.

Мне асабіста найболей даспадобы прыйшліся выступленні беластоцкага хору і дуэта Любы Гаўрылюк і Яўгеніі Астапчук, калі мець на ўвазе фальклорна-традыцыйную частку агляду. З маладых выканаўцаў у першую чаргу мне хочацца вылучыць Элю Бэзюк, якая ўсё яшчэ ў пошуках уласцівай сабе выканаўчай манеры, і гурт „Альбаросіка“ з вакалістам Янкам Хохам, які падае надзеі на тое, што ўжо ў недалёкай будучыні мы будзем мець першы сапраўдны беларускі рок-гурт на Беласточчыне.

Журы (Ежы Сьрудкоўскі, Ежы Шапель і Віктар Стахвюк) шчодрай рукой раздзяліла месцы ў конкурсе (наконт узнагародаў мне нічога толкам не вядома). Першыя месцы ў катэгорыі фальклорнай песні дасталіся Любе Гаўрылюк (салістцы), дуэту Любы Гаўрылюк і Яўгеніі Астапчук, беластоцкаму хору і „Хлопцам-рыбалоўцам“. Першыя месцы ў катэгорыі сучаснай песні заваявалі калектывы „10“ і „Альбаросіка“. Пра месцы другія-трэція не пішу, бо давялося б пералічыць амаль усіх удзельнікаў агляду. Скажу толькі, што амаль усіх удзельнікаў беластоцкага раённага конкурсу мы пабачым у цэнтральным конкурсе.

І вось яшчэ што. Усім выканаўцам фальклорнай песні акампаніяваў на акардэоне Сцяпан Копа. Тое, што раённы беластоцкі агляд прайшоў надзвычай паспяхова, як для выканаўцаў, так і для гледачоў, — немалая заслуга гэтага шматгадовага аніматара беларускай песні на Беласточчыне.

Ян Максімюк
Фота аўтара

ДА ЮБІЛЕЮ ПЕРШАДРУКАРА

З вялікай цікавасцю прачытаў у чацвертым нумары „Нівы“ за гэты год карэспандэнцыю „Ф. Скарына ў познанскай турме“ Анатоля Маўчуна, чые публікацыі заўсёды высока цаню. Ён грунтоўна расказаў пра „познанскую адысею“ нашага першадрукара. Аднак мне хочацца зрабіць і адно фактычнае ўдакладненне.

У канцы карэспандэнцыі гаворыцца: „У адным з нумароў „Przyjaźni“ было змешчана інтэрв'ю з Адамам Мальдзісам. Чытачы гэтага тыднёвіка даведаліся з яговых слоў, што Акадэмія навук БССР атрымала з Польшчы (і з Познані) дакументы, якія тычацца Францішка Скарыны. Можа, да святкавання пяцісотгоддзя з дня яго нараджэння, якое, дзякуючы ЮНЕСКА, будзе міжнародным святам, выйдзе поўная біяграфія нашага вучонага і гуманіста“. З гэтых слоў вынікае, што атрыманыя (дзякуючы дапамозе жыхара Познані мастака Эўгеніюша Мальдзіса, пісьменніка Фелікса Фарнальчыка і яго жонкі Крыстыны) дакументы яшчэ чакаюць сваёй публікацыі. Між тым, гэтыя дакументы, расчытаныя і перакладзеныя маладым даследчыкам Алесем Жлутко, ужо надрукаваны (у арыгінале і перакладзе) у зборніку „Францыск Скарына. Дакументы і матэрыялы“, укладзеным Віктарам Дарашкевічам (Мінск, 1988). Праўда, у нас няма ўпэўненасці, што атрыманы копіі ўсіх дакументаў (у адным яўна не хапае часткі). Значыць, пошукі ў Познані трэба працягваць.

Карыстаючыся выпадкам, хачу паведаміць чытачам „Нівы“, што да юбілею Ф. Скарыны, які будзе адзначацца ў верасні г.г., наш Інстытут літаратуры ўжо выдаў зборнік „Спадчына Скарыны“. У бліжэйшы час асобна выйдуць прадмовы і пасляслоўі нашага першадрукара, бібліяграфія прысвечаных яму прац, калектыўная манаграфія „Ф. Скарына і яго эпоха“, зборнік У. Кароткага „Прадмовы і пасляслоўі прадаўжальнікаў справы Скарыны“. Разам з энцыклапедычным слоўнікам пра Скарыну, „Календарыем Скарыны“, выдадзеным Ю. Лабынцавым, факсімільным перавыданнем Скарынавай Біблії, манаграфіяй Я. Неміроўскага пра жыццё і дзейнасць вялікага Палачаніна, прысвечаным яму раманам А. Лойкі, іншымі выданнямі гэта будзе істотным папаўненнем Скарыніяны, добрым падарункам да юбілею.

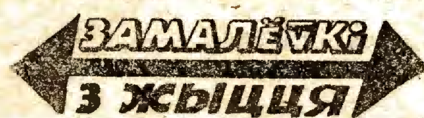
Адам Мальдзіс

P.S. Ганарар — як заўсёды — на музей.

БЕЛАРУСКІ ВЫБАРЧЫ КАМІТЭТ

23 лютага г.г. у Беластоку, у сувязі з будучымі выбарамі ў гарадскія і гмінныя самаўрады, быў створаны Беларускі выбарчы камітэт. Камітэт вылучыў спасярод сябе Выбарчы штаб. Пакірve ім Віктар Стахвюк — сакратар ГП БГКТ і каардынатар Краёвай управы Беларускага дэмакратычнага аб'яднання.

Беларускі выбарчы камітэт ставіць сабе мэтаю стварыць тэрытарыяльныя выбарчыя камітэты ў гмінах і вылучыць беларускіх кандыдатаў на выбары, а таксама падтрымліваць і дапамагаць сваім кандыдатам у выбарчай кампаніі. **(ям)**

СЯМЕЙНЫ ВЕЧАР

Ларыса і Янка пажаніліся з вялікага кахання Ларыса скончыла універсітэт і працавала настаўніцай у ліцэі, а Янка — настаўнікам на вёсцы. У яго была сярэдняя адукацыя.

— Мо паступіў бы ты завочна ва універсітэт? — прапанавала мужу Ларыса.

— Пачакай, дарагая, трохі абжывемся, гады буду вучыцца.

Так прайшло пяць гадоў. Купілі штосьці з мэбляў, трохі ашчадзілі грошай. Нарадзілася двое дзяцей: дачка і сын.

Янка паспяхова паступіў ва універсітэт. Калі ездзіў на заняткі, найбольш сумавалі дзеці. Бацька прывозіў жонцы кветкі, дзецям прыгожыя забаўкі і штосьці з вопраткі. Мінуў год.

Аднойчы...

Было гэта перад калядамі. Янка, як заўсёды, паехаў на заняткі. Абяцаў вярнуцца на Куццю. Дзеці ў той дзень не маглі адарвацца ад вокан. Ларыса рыхтавала святочную вячэру, на якую былі запрошаны бацькі Ларысы і Янкі, іх браты і сёстры.

Першымі з'явіліся бацькі Янкі і сястра Ларысы, пасля прыйшлі бацькі Ларысы...

Усе чакалі Янку. Нарэшце, з'явіўся і ён. Як заўсёды, з падарункамі для дзяцей і кветкамі для жонкі. Прывітаўся з гасцьмі.

— Пачакайце, я зараз, толькі зайду ў пакой.

З пакоя выйшаў з чамаданам.

— Прабачце, — сказаў, — я пакідаю сваю сям'ю. Я пакахаў іншую жанчыну і без яе не магу жыць. Не буду прысутнічаць на вячэры.

Усе анямелі. Янка спакойна выйшаў і пайшоў на вакзал.

У той вечар нікому не хацелася есці калядных страў.

Аўрора

СТАЦЦА НАРОДАМ

(Праця́г са стар. 1)

свайго нацыянальнага выратавання беларусы могуць зрабіць самі. Зарукаю гэтаму павінна стаць дэмакратычная самаўрадавая рэформа ў краіне. Надзяленне самаўрадаў шырокімі паўнамоцтвамі перанясе вырашэнне шэрагу істотных гаспадарчых і культурных пытанняў у кампетэнтнасць мясцовых уладаў: гарадскіх і гмінных. Для беларусаў Беласточчыны гэта адзіны шанц на тое, каб вырашаць свае справы самім на сваёй этнічнай тэрыторыі. Можна будзе займець трывалую эканамічную апору дзеля культурнай, асветнай і ўсялякай іншай дзейнасці. Эканамічную будучыню сельскай гаспадаркі партыя бачыць у развіцці сярэдніх (да 50 гектараў) прыватных гаспадарак фермерскага тыпу. Падаткі ад зямлі павінны галоўным чынам ісці на пабудову гаспадарчай і паслуговай інфраструктуры на Беласточчыне. Дзеля рэкампенсацыі дыскрымінацыйнай гаспадарчай палітыкі ў папярэднія гады прапануецца паменшыць падаткі на тую іх частку, якая адводзіцца ў цэнтральны бюджэт. У галіне культурна-асветніцкай дзейнасці партыя бачыць патрэбу паўнакроўнага развіцця беларускай культуры на Беласточчыне, у тым ліку і развіцця сучасных формаў гарадской культуры (беларускі нацыянальны тэатр, беларуская эстрада). Беларуская культура мае развівацца за кошт сродкаў, выпрацаваных беларусамі на сваім этнічным арэале (гмінныя фонды культуры), а таксама за сродкі, якія адводзяцца з падаткаў у агульнадзяржаўны фонд культуры (прапарцыянальна да ліку беларусаў). Трэба пачаць адбудову (і пабудову) беларускага школьніцтва на Беласточчыне. Першым крокам павінна стаць увядзенне навучання беларускай мовы і гісторыі на этнічнай беларускай тэрыторыі.

Як відаць нават з гэтага агульнага агляду праграмы, беларуская партыя не ставіць сваёй мэтай пабудову тэрытарыяльнай беларускай аўтаноміі на Беласточчыне. Дзеля гэтага няма патрэбы і рэальнай магчымасці. Затое ў праграме прадбачваюцца некаторыя элементы гаспадарча-культурнай аўтанамізацыі беларускай нацыянальнай меншасці.

Агульным форумам беларусаў у Польшчы павінна стацца Рада беларускіх партыяў (калі ўзнікнуць яшчэ іншыя) і арганізацыяў. Гэта — як нейкая форма беларускага мініпарламента ў Польшчы. Заўчасны перапуд некаторых нашых дзеячаў мінулай эпохі ад таго, што партыя прапануе „сталінізацыю" беларускага руху ў Польшчы (такія меркаванні выказваліся і ў „Ніве"), з'яўляецца не болей чымсьці трызненнем павярэджанага таталітарызмам розуму. Формула беларускай партыі простая — гэта партыя для беларусаў і дзеля беларусаў. Ніхто не пытае, з якога боку чалавек прыходзіць у партыю. Партыя патрабуе адно сцвярджальнага адказу на пытанне: ці хочаш рупіцца для беларускай справы?

Праект статута партыі і яе арганізацыйнай структуры прадставіў юрыст Пятро Юшчук. Праект гэты быў прыняты Кангрэсам, поўны тэкст будзе апублікаваны ў прэсавым органе партыі. Я звярну ўвагу чытача на галоўнае ў ім. З раздзелу „Мэты Аб'яднання": „*Аб'яднанне найвышэйшым сваім абавязкам лічыць замацаванне тоеснасці Беларускага народу ў Рэчыпаспалітай і абарону яго палітычнага, культурнага, рэлігійнага і нацыянальнага суверэнітэту*".

Прынцып традыцыйнага членства ў партыі падмяняецца прынцыпам удзельніцтва. Статут гаворыць пра гэта наступным чынам:

— набыццё ўдзельніцтва наступае шляхам прызнання праграмы і статута Аб'яднання;

— прызнанне наступае шляхам асведчання волі ў адвольнай форме.

Галоўнай заканадаўчай уладай Аб'яднання з'яўляецца Кангрэс, які адбываецца раз на два гады. Паміж Кангрэсамі заканадаўчыя паўнамоцтвы мае Галоў-

УЗДОЎЖ БЕРАГА Ў ГІСТОРЫЮ

Ці заўважыў ты, паважаны чытач, што большасць старэйшых гарадоў па ўсёй зямлі ўтульна размясцілася на берагах рэк?

Рака была не толькі карміцелькай і паіцелькай старадаўняму чалавеку. Ці ж не аб гэтым гавораць радкі старадаўніх беларускіх песень „Ой пайду я каля рэчкі..." ці „Мае дружкі — крутыя бяражкі..." Векавая прыхільнасць чалавека да ракі знайшла яскравае ўвасабленне ў незлічоных знаходках старажытных прадметаў на рачных берагах.

На працягу некалькіх год сабраў я на берагах Заходняй Дзвіны ў Віцебску і Полацку калекцыю старажытных жаночых упрыгожанняў. Жанчына, з яе парывам да хараства, увабрала ў сябе самую светлую, але і самую крохкую тайну зямной прыгажосці.

Памятаю першую сустрэчу з гэтай тайнай, калі сярод розных прымет былога жыцця на беразе Дзвіны трапіў мне ў рукі празрыста-блакітны кавалак шклянога жаночага бранзалета аж з XIII стагоддзя.

Трымаючы ў руках згладжаны часам абломак, я адчуваў, як душа мая імкнецца ўвайсці скрозь цемру стагоддзяў у светлы дзень чужой душы.

Пазней я знайшоў не адзін фрагмент гэтага даўняга жаночага ўпрыгожання: і гладкі, і віты, то жоўты, то зялёны, то таемна чорны з паўсцертым следам залатой кручанай ніткі вакол, і кожны раз такая знаходка сагравала душу гаючым цяплом вечнасці, калі кожная каляровая думка ўваскрашала абрыс цёплай жаночай рукі...

Калі ж з'явіліся на нашай зямлі гэтыя звонкія каляровыя дзівы? Прызнаны знаўца старажытнага шкла М. Яніцкая ў манаграфіі „Вытокі шклоробства Беларусі" піша, што самыя раннія бранзалеты, знойдзеныя на аршанскім гарадзішчы, адзначаны аж X стагоддзем, а ўжо з XI па XIV стагоддзі яны ў вялікай колькасці бытавалі па ўсіх гарадах нашай Зямлі. Адзначаючы мясцовую вытворчасць шкляных бранзалетаў, Яніцкая нагадвае, што пры раскопках у Полацку быў знойдзены дом рамесніка, у якім археолагі сабралі кавалкі аж 23 бранзалетаў.

Старажытныя шкларобы радавалі жанчын не толькі бранзалетамі. У меншай колькасці мною знойдзена некалькі абломкаў даўніх шкляных пярсцёнкаў, але нейкую асаблівую радасць я заўсёды адчуваў, знаходзячы старажытную пацерку. Так, звычайную пацерку, але кожны раз непаўторную і не толькі па колеру і форме, але і па няўлоўнаму каларыту часу.

Уявіце сітуацыю, такога здарэння, калі ў красуні XII ці XIV стагоддзя, гуляючай на беразе ракі, раптам рвалася нітка пацерак на белай шыі, падала на прыбярэжны пясок, рассыпаючыся сярод жвіру і грузу... Яна збірае празрыстыя кропелькі дарагога падарунка, губляючы надзею сабраць усе да адной. І толькі я праз 700 ці 500 (!) гадоў знаходжу тое, чаго не знайшла яна на тым беразе. І вось яна на маёй далоні...

Дапытлівы чытач спытае, якая каштоўнасць прадметаў жаночага ўбрання? Ці сустракаюцца на беразе залатыя ці хаця срэбраныя ўпрыгожанні?

Справа ў тым, што золата ці каштоўныя каменні з даўніх часоў былі адзнакай раскошы, багацця, знатнасці, таму і належалі яны да абсалютнай меншасці. Ды і выкарыстоўваліся яны ў дні афіцыёзу ці ў святы. Цяжка ўявіць, каб такая знатная красуня, абвешаная прэстыжнымі знакамі адметнасці ці радавітасці, пабегла раптам на бераг ракі, каб выказаць вялікую прыхільнасць да прыроды.

Просты ж люд (а ён і складаў пераважную большасць насельніцтва старажытных гарадоў) карыстаўся пераважна „простай" аздобай, але, як усякае „простае" народнае мастацтва, старажытныя ўпрыгожванні з медзі, бронзы, шкла ці радзей серабра, адзначаліся асаблівай годнасцю і нават высакароднасцю.

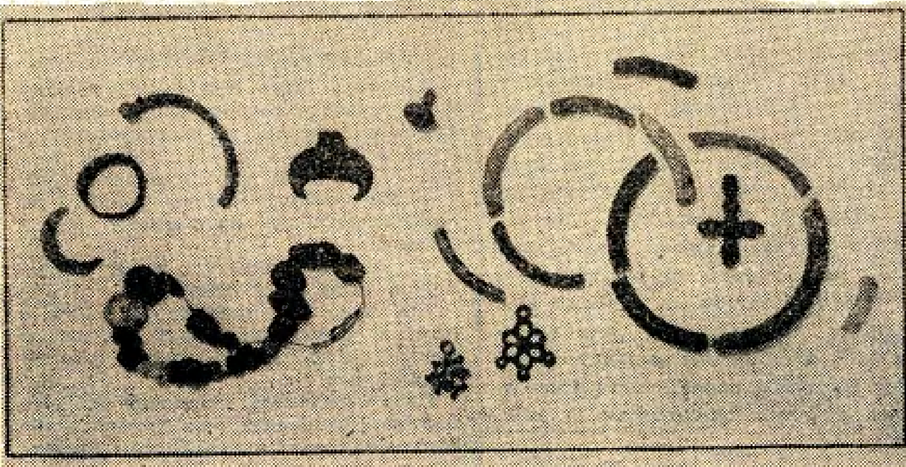
Мо таму народная эстэтыка, народнае разуменне прыгажосці ва ўсе часы развіцця прафесійнага мастацтва, застаецца эталонам меры і тае асаблівае (бескарыснае) красы, згуба і здрада якой непазбежна вядзе да страты свайго галоўнага пачатку — шчырасці і дабраты.

Той, каму хоць аднойчы давосдзілася ў музеі старажытнага горада трапіць у залы аддзела археалогіі, заўважыў, мабыць, асаблівую цішыню іх і рэдкіх сузіральнікаў схаваных там каштоўнасцей.

Не так проста навучыцца слухаць стагоддзі, не кожнаму адкрывае свае тайны радасць сардэчнай размовы з мінулымі вякамі. Але той, каму яна адкрываецца, адчувае непараўнальную асалоду вандроўкі ў глыбінь часоў...

Такія экскурсіі ў гісторыю ўздоўж берага матухны Дзвіны ў Віцебску ці Полацку даўно зрабіліся для мяне ўвасабленнем асаблівага свята.

Часам зімой, не маючы магчымасці пайсці і паблукаць знаёмым берагам, я бачу яго ў сне і ён кліча мяне ў нязведаныя таямніцы стагоддзяў.

Калекцыя жаночых упрыгожанняў XII—XIV стагоддзяў з Віцебска і Полацка.

Алесь Мемус
мастак, г. Віцебск

ная рада на чале са старшынёю. Выканаўчым органам партыі з'яўляецца Краёвая ўправа, якой кіруе каардынатар. Управа арганізуе гаспадарчую і выдавецкую дзейнасць партыі, наладжвае сувязь і супрацоўніцтва з тэрытарыяльнымі радамі. Тэрытарыяльныя рады ствараюцца па ініцыятыве саміх удзельнікаў. Іхнюю структуру і праграму дзейнасці (яна не павінна пярэчыць агульнай праграме, прынятай Кангрэсам) ствараюць самі ўдзельнікі. Паўнамоцны тэрытарыяльнай рады (неабавязкова старшыня) уваходзіць у Галоўную раду. Тэрытарыяльная рада мае права звяртацца за дапамогай у Галоўную раду ды ва Управу і атрымаць тую дапамогу. Статутавы абавязак тэрытарыяльнай рады — інфармаваць Галоўную раду аб сваёй дзейнасці. Кантрольным органам партыі з'яўляецца Рэвізійная камісія.

Пасля прадстаўлення галоўных дакументаў пачалася дыскусія. Паколькі мой гэты тэкст аб'ёмам небяспечна наблізіўся да памеру тыповага (даўжэзнага) артыкула ў савецкім тыднёвіку, агляд-пераказ дыскусіі я прапаную чытачам у наступным нумары „Нівы". Варта будзе кінуць вокам на яе, не толькі дзеля яе „гістарычнай важнасці" (як-ніяк, была гэта дыскусія на заснавальніцкім кангрэсе першай партыі нацыянальнай меншасці ў пасляваеннай Польшчы), але перш за ўсё дзеля думак і прапаноў, выказаных у ёй.

У дыскусіі ўдзельнікі Кангрэсу выказалі ажно сем прапаноў назвы нашай партыі. У тайным галасаванні перамагла назва Беларускае дэмакратычнае аб'яднанне. Альтэрнатыўныя назвы — Беларуская дэмакратычная грамада і Беларуская грамада — здабылі менш прыхільнікаў. Яшчэ перад Кангрэсам назва „Грамада" выклікала самыя супярэчлівыя меркаванні. Палякі амаль аўтаматычна звязвалі гэтую назву з камуністычнымі асацыяцыямі. Пайшла пагудка, што беларусы ствараюць новую бальшавіцкую агентуру ў Польшчы. Беларусы — народ памяркоўны, камуністаў (пасля іхняе палітычнае смерці) таптаць не хочуць, але на Кангрэсе выразна далі зразумець, што самі ў камунізм забаўляцца не будуць. Усе адпрэчваюць усё, што хоць крыху папахвае камунізмам. Калі назва партыі мае выклікаць непаразуменні і ўжо на пачатку дарогі гуртаваць нам ворагаў, то, калі ласка, прымем такую назву, якая гадкіх здагадак выклікаць не павінна. Так больш-менш было з тою назваю.

Дыскусія на заснавальніцкім кангрэсе БДА. Выступае Мікола Ваўранюк.

Апошнім пунктам праграмы Кангрэсу былі выбары кіруючых органаў БДА. Старшынёю Галоўнай рады БДА стаў Сакрат Яновіч. Была выбрана Галоўная рада ў такім складзе: Мікалай Аляксеюк, Ірына Парфенюк (намеснік старшыні), Юрка Раманюк, Андрэй Сцепанюк, Яўген Міроновіч (намеснік старшыні), Мікалай Адамюк, Алег Латышонак, Пятро Скепка, Юрка Туронак, Міхал Стэльмашук, Ян Максімюк. Каардынатарам Краёвай управы БДА стаў Віктар Стахвюк. Рэвізійная камісія: Пятро Германюк (старшыня), Яўген Альховік, Аркадзь Самойлік.

Кангрэс прыняў адозву да БНФ „Адраджэнне" і да Беларускай эміграцыі (апублікавана ў „Нашых навінах").

Што ж, у добры час! Каб зрабіць нам самім тую беларускую справу, пра якую мы яшчэ нядаўна пачыналі самі гаварыць. Каб не папракнулі нас сыны нашы і ўнукі, што мы мелі шанц і страцілі яго, страцілі сваю Бацькаўшчыну.

Ян Максімюк
Фота аўтара

КАРОТКІ АБРЫС БЕЛАРУСКАГА ПЫТАННЯ

Падрыхтаваў Аляксандр Баршчэўскі

З ДАКУМЕНТАЎ ГЕНЕРАЛЬНАГА ШТАБА (II АДДЗЕЛ), ВАРШАВА, 1928.

— 12 —

Нягледзячы на розныя намаганні вядомых нам ужо дзеячаў, беларускі рух быў усё ж такі слабы і міма спрыяльных умоў, выкліканых сусветнай вайной і рускай рэвалюцыяй, не быў у стане ўсебакова развівацца. Патрэбна яму была дапамога звонку, дапамога моцная і эфектная, каб можна было піхнуць беларускі народ у акрэсленым напрамку дзеяння. Такіх апекуноў беларусы сапраўды знайшлі. Беларускі рух аказаўся ў такіх „шчаслівых" абставінах, якія дазволілі яму служыць дзвюм мэтам. Пачаткова ён мог быць адным з цэнтраў ферментацыі, якая служыць развалу цэласнасці вялікай рускай дзяржавы, а далей дзякуючы падзелу беларускай тэрыторыі паміж Расіяй і Польшчай, мог стацца зарывам незадавальнення і вогнішчам бунту супраць таго, хто ствараў горшыя ўмовы нацыянальнага побыту і развіцця.

Раней ужо некалькі разоў гаварылі мы, што земельная праблема была той праблемай, якая з увагі на супрацьстаўнасць інтарэсаў беларускага сялянства і польскіх землеўласнікаў, надавалася да выкарыстання ў палітычным і нацыянальным змаганні. Яшчэ не раз будзем гаварыць аб патрабаваннях падзелу панскай зямлі між беззямельнымі і малазямельнымі сялянамі і аб тым, што вырашэнне зямельнага пытання было фактарам разбуджэння і развіцця беларускага руху сярод сялянства. Зямельная праграма ў пазнейшым часе была выкарыстана бальшавікамі і выклікала многія выступленні, у час якіх лілася нават кроў, якая была ясным сведчаннем таго, хто пхае да такіх учынкаў спакойны і лагодны беларускі народ.

Апрача гэтага для дзяржавы, якая хацела выкарыстаць беларускі рух, быў ён выгодны тым, што амаль цалкам не меў інтэлігенцыі. Інтэлігенцыю такую можна было стварыць і ў пэўных умовах сфармаваць яе такім чынам, каб яна стала кіруючай сілай.

Беларускім рухам зацікавілася перш за ўсё Германія, а пазней Савецкая Расія і Літва.

Сусветная вайна прымусіла Германію, якая ваявала з многімі праціўнікамі, выкарыстоўваць усе слабыя бакі сваіх ворагаў. У дадзеным выпадку цікавіць нас выкарыстоўванне слабых бакоў Расіі. Беларускі рух быў адным з гэтых бакоў. Падтрымліваны пачаткова палякамі, якія прыкідваліся беларусамі (польска-беларуская арганізацыя Р. Скірмунта), інспіраваны рускім рэвалюцыйным рухам, які імкнуўся да звяржэння царызму, урэшце стаўся ён прыдатны для нямецкіх мэтаў. З гэтай прычыны ў час акупацыі Беларусі немцы пачалі падтрымліваць рух інтэлігенцыі, арганізоўваць школьніцтва і такім чынам ствараць прыхільную для сябе атмасферу сярод беларускіх палітычных дзеячаў.

У моманце, калі Польшча рашуча супрацьставілася нямецкім імкненням, калі стварыла на ўсходніх крэсах польскую вайсковую адзінку — корпус генерала Доўбар-Мусніцкага, беларускі рух быў выкарыстаны як супрацьстаўленне польскім канструктыўным намерам. Трэба зазначыць, што ў сувязі з гэтым корпус генерала Доўбар-Мусніцкага выступаў не раз як абаронца вялікіх польскіх землеўласнікаў. Арганізаваныя корпусам карныя рэйды на сялян спрычыніліся таму, што палякі сталі найбольш зненавіджаным элементам і што паляк стаў сінонімам слова „пан", які выступае супраць народных імкненняў. Нянавісць да палякаў была пасля выкарыстана немцамі ў іх антыпольскай палітыцы.

Ад моманту ўзнікнення корпуса генерала Доўбар-Мусніцкага беларускі рух стаўся фактарам, які меў значныя антыпольскія магчымасці. Зразумела гэта Германія, Расія, а таксама Літва. Для немцаў беларуская справа была важнай таму, што была ў стане тармазіць кансалідацыю Польшчы і аслабіць яе.

Паслабленне Польшчы магло наступіць у выніку адрыву ад яе беларускіх земель. І якраз на гэтым грунце сышліся інтарэсы Германіі, Савецкай Расіі і Літвы. Гэты момант трэба мець на ўвазе, разглядаючы далейшыя беларускія падзеі.

Пераходзячы зараз да разгляду далейшага развіцця беларускага руху, трэба перш за ўсё сказаць, што ў перыяд сусветнай вайны і рускай рэвалюцыі развіваўся ён у двух незалежных ад сябе напрамках. Першы з гэтых напрамкаў канцэнтраваўся ў Вільні і праяўляў зацікаўленне федэрацыяй з Літвой, а другі канцэнтраваўся ў Мінску і схіляўся ў бок Польшчы, а пасля Расіі або ішоў у бок незалежнасці.

(Працяг будзе)

ДЗЯРЖАЎНАСЦЬ МОВЫ

Цябе аплявалі, табой пагарджалі,
І звалі хамскаю, звалі сялянскаю.
Цябе пакідалі, хоць часта і з жалем,
Мовы шукалі прыгожае, панскае.

І паплыла ў беларускія хаты
І агрэсіўная, і беспардонная,
І руская брата, і польскага брата,
Быццам паводка стыхія моўная.

Можа надыйдзе гэткае свята,
Што родная мова да нас зноў прытуліцца?
Нат загавораць на ёй бюракраты,
Якія выгналі мову і з вуліцы,

Ды пасадзілі яе за краты,
З перакананнем, што стуль і не вернецца,
І будзе мова старэйшага брата
Царстваваць вечна ў найменшай аселіцы.

Усмерціць мову яму не ўдалося,
Рухнулі планы іх беспадстаўныя,
Моўны палетак зноў спеліць калоссе,
Мова становіцца зноўку дзяржаўнаю.

Дзесяцігоддзі канулі застою,
Зноў роднай мове дзверы адчынены.
Спаўняецца наша адвечная мроя —
Родная мова стаецца айчыннаю.

Наша ўваскрэсшае роднае слова
Зноў паплыве над палямі, дубровамі,
І беларуская зойме зноў мова
Пачэсны пасад разам з іншымі мовамі.

Віктар Швед

НІНА АМЕЛЬЯНЮК
ГУТАРКІ АБ МОВЕ

IV. СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ МОВА. МАРФАЛОГІЯ.

6. Назоўнік — працяг.

Падзел на тры тыпы скланення адносіцца толькі да адзіночнага ліку. Множналікавыя назоўнікі застаюцца па-за тыпамі скланення.

Пры скланенні назоўнікаў у множным ліку ў родным склоне могуць выступіць наступныя канчаткі: *-оў (-ёў -аў, -яў)*, *-ø (нулявы)* і *-эй (-ей)*.

Нулявы канчатак характэрны назоўнікам 1-га скланення: *зорак, лілій*; часам магчымыя варыянтныя формы: *бяроз — бярозаў, сясцёр — сёстраў*.

Націскны канчатак *-эй (-ей)* характэрны назоўнікам 3-га скланення (*касцей, начэй*) і некаторым 2-га скланення (*вачэй, вушэй*), а таксама словам *дзеці, госці — дзяцей, гасцей*. Назоўнікі 3-га скланення з націскам на аснове могуць мець варыянтныя формы: *радасцей — радасцяў, сенажацей — сенажацяў*.

У давальным і месным склонах выступаюць канчаткі *-ам (-ям)* і *-ах (-ях)*: *дрэвам, аб дрэвах, палям, аб палях*.

У мове мастацкай літаратуры першай трэці XX ст. сустракаецца форма меснага склону назоўнікаў з канчаткам *-ох (-ёх)*[1] і давальнага склону з націскным канчаткам *-ом (-ём)*. Гэтыя формы В. Тарашкевіч у „Беларускай граматыцы для школ" падае як нарматыўныя для беларускай мовы.[2] Такія формы да сённяшніх дзён захаваліся ў некаторых гаворках паўднёва-заходняга дыялекту.

У творным склоне выступае канчатак *-амі (-ямі)*: *крыжамі, соснамі, палямі, ценямі*, і зрэдку *-мі*: *дзецьмі, людзьмі, коньмі, слязьмі*.

У сучаснай беларускай мове ёсць група слоў, якія не змяняюцца па склонах — *нескланяльныя назоўнікі*. Належаць да іх:

— агульныя і уласныя назоўнікі іншамоўнага паходжання з канчаткам на галосны: *журы, лібрэта, метро, таксі; Гётэ, Марока, Місісіпі*;

— запазычаныя назоўнікі, якія абазначаюць асоб жаночага полу: *мадам Элізабет, фраў Кёрзінг*;

— славянскія прозвішчы на націскное *-о*: *Гурко, Крайко*;

— славянскія прозвішчы на зычны, калі адносяцца да жанчын: *сшытак Ніны Богдан, твор Алаізы Пашкевіч*;

— абрэвіятуры: *жыхары ПНР, студэнты БДУ, паведамленне БелТА, праграма вну*;

— назоўнік *маці* (У гаворках назоўнік *маці* скланяецца: *мацеры, мацерай*).

У беларускай мове выступае вялікая колькасць назоўнікаў з суфіксамі памяншальна-ласкальнымі і павелічальна-ўзмацняльнымі.

Да назоўнікаў з памяншальна-ласкальным значэннем трэба аднесці такія назоўнікі, як, напр.: *садок, гарошак, конік, ветрык, пакойчык, яблынька, вербачка, балотца, сэрцайка, сонейка, гняздзечка, матуля, дзядулька, цётухна*.

Павелічальна-ўзмацняльнае значэнне маюць назоўнікі: *хвасцішча, ручышча, даміна*, а назоўнікі: *ваўчуга, зладзюга, халадэча* — павелічальна-зневажальнае.

[1] Сучасная беларуская літаратурная мова. Марфалогія, пад рэд. Ф. М. Янкоўская, Мінск 1980, с. 62.

[2] Б. Тарашкевіч, Беларуская граматыка для школ, Вільня 1929, с. 70—71, 76.

ПАРАДЫ

СУП З ФАСОЛІ, МЯСА І КЛЁЦАК

На 30 дэкаў свіных робрышак трэба ўзяць 30 дэкаў гародніны (морквы, сэлеру і пятрушкі), 3 дэкі сушаных грыбоў, 15 дэкаў цыбулі, лыжку масла ці шмальцу, 15 дэкаў дробнай белай фасолі, 20 дэкаў бульбы, 10 дэкаў мукі, 1 яйка, 1 шклянку смятаны, 6 лыжак дробна пасечанай зялёнай пятрушкі, соль, перац. Фасолю перабраць, спаласнуць, заліць летняй кіпячонай вадой і так пакінуць да наступнага дня. Зварыць у той самай вадзе, у якой яна мачылася. У канцы пасаліць. Робрышкі ачысціць, памыць, парэзаць на порцыі, палажыць у кіпячую пасоленую ваду. Варыць. Сушаныя грыбы памыць, палажыць у кіпячае мяса. Калі зварацца, выняць, дробненька нарэзаць. Гародніну памыць, ачысціць, нарэзаць дробнымі палосачкамі. Цыбулю абабраць, спаласнуць, нарэзаць дробна і разам з іншай гароднінай падтушыць, дадаючы шмальцу, пасаліць. Гародніну палажыць у суп з мясам, дадаючы адначасова нарэзаныя грыбы. Бульбу абабраць, спаласнуць, парэзаць костачкай, палажыць у суп. Калі гародніна будзе амаль мяккая, палажыць у суп клёцкі, падрыхтаваныя з мукі і яйка, дробна нарэзаныя. Зварыць. Гатовы суп спалучыць з фасоляй, дадаючы яе разам з вадой, у якой яна варылася. Заправіць суп смятанай, дадаць солі і перцу. У кожную порцыю класці кавалачкі робрышак, пасыпаць суп пасечанай зялёнай пятрушкай.

БУЛЬБА, ЗАПЯКАНАЯ З БАЧКОМ

На 1,5 кг бульбы трэба ўзяць 20 дэкаў нятлустага капчонага бачку, 15 дэкаў жоўтага сыру, 30 дэкаў цыбулі, 2 лыжкі шмальцу (можна замест яго выкарыстаць алей), паўтары шклянкі малака, 1 яйка, 1 шклянку смятаны, соль, перац, 6 лыжак дробна нарэзанай зялёнай цыбулькі, перамешанай з зялёнай пятрушкай, 1 лыжку алею, 2 лыжкі цертай булкі.

Бачок ачысціць, нарэзаць дробнымі слупкамі. Лыжку тлушчу разагрэць на патэльні, палажыць бачок, крыху падсмажыць. Цыбулю абабраць, нарэзаць пер'ямі. Падсмажаны бачок пераналажыць на талерку, падрыхтаваную цыбулю ўсыпаць на патэльню з тлушчам, падаграваць на малым агні, часта памешваючы і сочачы, каб не падсмажылася занадта моцна. Павінна яна тушыцца. Гарачаўстойлівы посуд змазаць тлушчам і пасыпаць цертай булкай. Бульбу памыць, абабраць, абсушыць, парэзаць на тонкія скрылёчкі, пасыпаць соллю і перцам. Цыбулю перамяшаць з бачком. Сыр сцерці на гароднінай тарцы. У падрыхтаваным посудзе класці пластамі бульбу, пасыпаючы яе зелянінай і цыбуляй з бачком і сырам. Апошнім пластом павінна быць бульба. Венічкам для збівання яек перамяшаць малако з яйкам і смятанай. Падрыхтаваны такім чынам соус заправіць соллю і перцам. Страву заліць соусам, зверху пасыпаць цертай булкай. Уставіць у духоўку, запякаць каля 45 мінут у не надта гарачай духоўцы. Падаваць адразу з духоўкі з нейкай салатай. Можна дадаць таксама да яе соус, напрыклад, смятанны.

Гаспадыня

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка, усё выглядала як мага цудоўней: хлапец быў малады, вясёлы, таленавіты. Праўда, скончыў толькі ліцэй, а далей вучыцца не хацеў. Аднак жа зарабляў на сябе сам і не прасіў грошай ад бацькоў. Меў вялікія схільнасці да музыкі і зарабляў, іграючы два ці тры разы ў месяц на вяселлях. У нашай вёсцы таксама іграў калісьці на вяселлі. Быў ён, як і я, вясковым хлапцом, а яго вёска ляжала ў 20 км ад нашай. Як хутка пазнаёміліся, так хутка і пажаніліся. Ён пераехаў да нас, і мы жылі ў маіх бацькоў. Неяк адно за другім нарадзілася ў нас двое дзетак, і я займалася найбольш імі і домам, а муж пачаў больш працаваць.

Аднак жа з часам яго паездкі набралі іншага характару. Муж пачаў выязджаць на даўжэй, часамі не вяртаўся нават цэлы тыдзень дахаты, а я не ведала часамі, дзе і ў каго яго шукаць. Я пачала падазраваць найгоршае, але ніколі не злавіла яго на нейкай здрадзе. Ды, зрэшты, ці ж я буду ездзіць за ім?! Незаўважальна ён не то што стаў выязджаць надоўга, але быў амаль нашым госцем, наведваючы нас толькі ад часу да часу. А праз нейкі час і ўсё заглохла.

Два гады я жыла адна са сваімі дзецьмі ў хаце бацькоў на вёсцы. Цяжка было! Муж амаль не даваў грошай, прысылаў іх рэдка калі. Я адна, пры невялікай дапамозе бацькоў, змагалася са сваім лёсам. Кахала яго і цешылася, калі зрэдку наведваў нас, але было мне крыўдна, што ён карыстаецца з усіх дабрадзействаў жыцця, а мая бяда ўсё паглыбляецца. І ўрэшце, не вытрымаўшы такой сітуацыі, я кінула ўсё і вырашыла пераехаць у Беласток. Знаёмыя дапамаглі мне наняць пакойчык, і там я размясцілася са сваімі дзеткамі. Знайшла на фабрыцы месца прыбіральшчыцы. Старэйшай дзяўчынцы сёння дзесяць гадоў, малодшаму хлопчыку — дзевяць. Пакідаю дзетак адных, калі іду на працу, але неяк яны даюць сабе рады. Дзяўчынка вельмі ўвіхаецца каля свайго брацікa. Але на душы ў мяне стала спакайней. Няхай і я буду сярод людзей, думалася мне.

Але ж уяві сабе, Сэрцайка, што калі я неяк стала на ногі, знайшоўся мой муж. Пачаў прыязджаць да нас, затрымліваўся на тыдзень, а часамі і два і вельмі міла адносіцца да дзяцей. Але што ж, калі не любіць працаваць. Я ўжо прасіла яго, маліла, знайдзі, кажу, сабе нейкі сталы занятак, будзеш інакш сябе адчуваць і грош нейкі ў хату прынясеш. Але ён пра сталую працу і слухаць не хоча. А што значыць сёння выпадковы заробак, як ігранне на вяселлях, зразумела кожнаму. Во, каб меў пастаянную працу, тады і такі заробак як дадатковы меў бы сэнс. Але ж вось не хоча і ўсё. Праўда, у хаце гатоў зрабіць усё: і дзяцей дагледзіць, і апякуецца імі, калі хварэюць, і абеду наварыць... І што я маю рабіць у такой сітуацыі?! Вырашыла шукаць дадатковую працу, часамі хаджу да кагосьці прыбраць кватэру ці памыць бялізну, хаця здароўе маё на гэта абсалютна не дазваляе. Што рабіць у такой сітуацыі? Дзеці бацьку вельмі любяць, ды і мне ён патрэбны, але ж цяжка цягнуць з сябе жылы, каб і дзяцей, і мужа накарміць ды хоць крыху апрануць. Скажы, Сэрцайка, ці варта прагнаць мужа зусім, ці няхай сядзіць, пакуль хоча нас бачыць?..

Анеля

Анеля! Няхай сядзіць, калі так ён вам патрэбны. Аднак жа абсалютна не звальняе гэта яго ад абавязку даваць грошы на дзяцей. А толькі сталая праца дала б яму магчымасць зарабляць нейкую салідную суму грошай. Ты павінна пахадзіць каля гэтай справы, пашукаць, папытаць, знайсці нешта, што б яму падыходзіла. Можа, якраз паразумнее! І беражы сваё здароўе. У тваёй сітуацыі яно табе патрэбнае больш, чым што іншае.

Сэрцайка

ВЕР-НЕ-ВЕР

Дарагі Астроне! Мне прысніўся вельмі дзіўны сон пра майго зяця. Быццам бы пад'ехаў ён на машыне да будынка, дзе я працую. Выходзіць з самахода, а на руках трымае маленькае дзіцятка, немаўлятка яшчэ, якое-толькі што нарадзілася. Я падыходжу да яго і цешуся, што ў маёй дачкі ўжо другое дзіця, бо адно яны ўжо маюць, але ж глянула на яго, а яно такое нейкае мізэрненькае, такое худзенькае, галовачка маленькая, як у лялькі. І загорнута яно неяк абы-як, у нейкі стары пледзік. Я кажу: „Божа мой! То ж зіма на двары, а ты дзіця так лёгка закруцнуў. То ж па старэйшым яшчэ стольkі ўсяго засталося — і бэцікаў розных і коўдраў". А зяць, нічога не сказаўшы, павярнуўся і пайшоў у будынак, дзе я працую. І я іду за ім і гляджу, што ў маім пакоі ляжыць гэтае дзіцятка на крэсле, ужо зяця тут не відаць, а тое дзіцятка такое прыгожанькае, такое тоўсценькае, і ямачкі на шчочках, і ляжыць яно ўжо ў вельмі прыгожым вышываным бэціку. Я ўзяла дзіця на рукі, адчуваю намацальна яго вагу і думаю сабе: „Такі прыемны цяжарык!"

Вера

Вера! Думаю, што гэты сон будзе датычыцца цябе, а не твайго зяця. Бо ўсё ж такі прысніўся ён табе і ты гэтае дзіцятка ў розных аспектах бачыла. Нешта ў цябе спачатку выглядала кепска, а змяніцца на добрае, так як змянілася на тваіх вачах гэтае дзіцятка. Будзе гэта датычыць, бадай, тваёй працы, паколькі месца акцыі адбывалася ў цябе на рабоце.

Астрон

ЗОРКА

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Казімір Камейша

САКАВІК

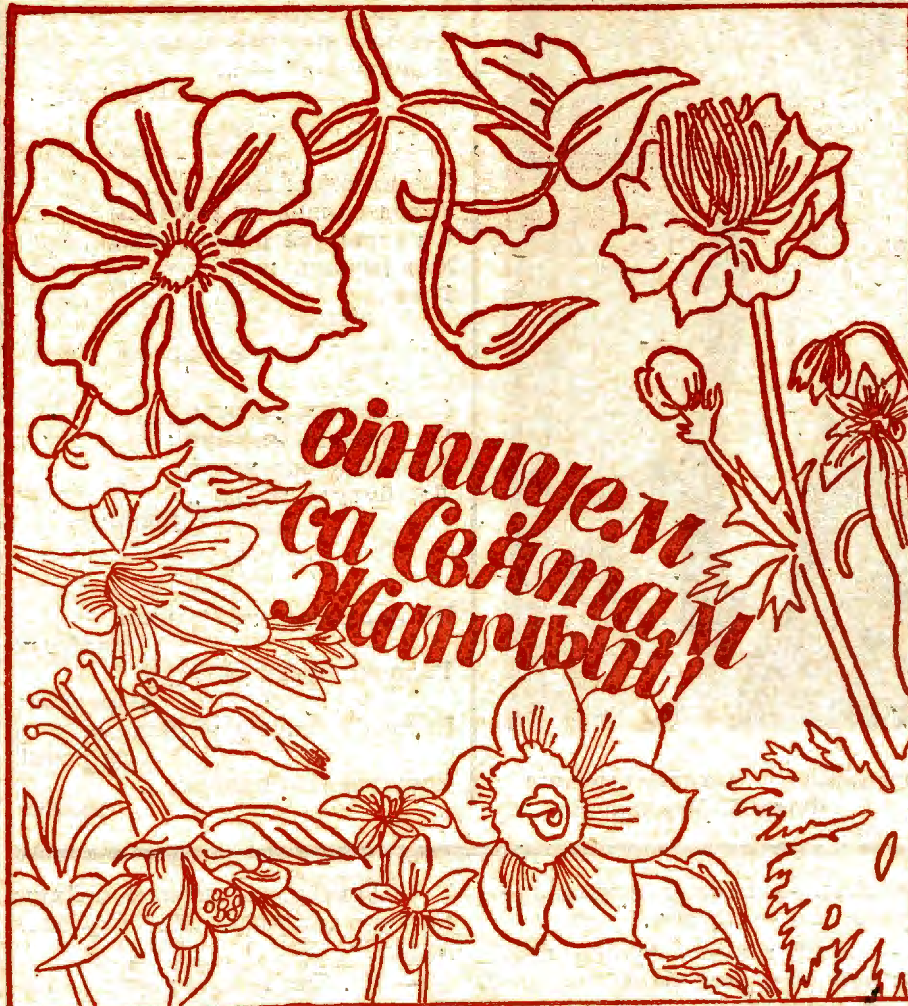
Сну зімовага даволі!
Сята ў сонцы, паглядзі!
Моцна спалі лес і поле —
Сакавік іх разбудзіў.

А пасля падаўся полем
Да раскутае ракі,
Начапіў лазе на голле
Залатыя каташкі.

Капяжовы перазовы
Чуеш зблізку і здалёк.
Днём у следзе палазовым
Заіскрыўся ручаёк.

Распагоджаны аблокі,
Ўлагоджаная шыр.
Сакавік кляновым сокам
Паскакаў у гладышы.

Веснавых прыкмет багата.
Сакавік здзіўлёны сам.
А яшчэ прынёс ён свята,
Дарагое свята мам.

Размалюй кветачкі каляровымі алоўкамі.

С. Авезбердыеў

БАБУЛЯ

Ужо і спаць пара даўно,
І птушкі ўсе паснулі...
А тут, дзе свеціцца акно,
Гудзе,
Пяе верацяно.
Сядзіць,
Прадзе бабуля.

Ля ног бабуліных
Прымоўк,
Прылёг, заціх, як пташка,
Вясёлы, ласкавы ўюнок —
Унук яе
Сапашка.

Яму ўжо спаць пара даўно
І сон убачыць райскі...
Ды ніццю цягнецца руно.
Гудзе,
Пяе верацяно.
Бабуля
Бае казку.

Шарсціначка з шарсціначкай —
Бяжыць
Тугая ніточка.
Са словам слова раіцца.
У казцы ўсё
Збываецца.
... Шкада,
Як нітка скончыцца:
Мне спаць зусім не хочацца!

Пераклаў Казімір Камейша

Аляксей Якімовіч

КАБ МАМА ЎСМІХАЛАСЯ

Алесеў брат Мікола служыць у арміі. Сумна Алесю без брата. Асабліва цяпер, зімою. Раней з Міколам хадзіў рыбу лавіць. З-пад лёду. А сёлета мама не пускае аднаго на рэчку.

Не выцерпеў Алесь, спытаў у мамы:

— Калі наш Мікола на пабыўку прыедзе?

— А ты пісьмо напішы, сам у яго пацікаўся, — параіла мама.

Сеў Алесь за стол, вырваў са сшытка аркуш паперы і вялікімі літарамі вывеў: „Дарагі брат Мікола! Калі прыедзеш на пабыўку? Напішы. Вельмі чакаю цябе“.

Мінуў тыдзень, другі. І вось Алеся спыніў паштальён:

— Трымай, табе, Ляшэвічу Алесю, пісьмо.

Дома Алесь дастаў лісток з канверта і пачаў чытаць: „Дарагі Алесік! Ці хутка, пытаешся, на пабыўку прыеду? Гэта і ад цябе залежыць. Трэба, каб наша мама часцей усміхалася. Яе ўсмешка мне служыць паможа. Так служыць, каб камандзіры хвалілі. Пастарайся, Алесь, каб мама часцей усміхалася. Тады і на пабыўку я хутчэй прыеду...“

Прачытаў Алесь пісьмо, задумаўся: праўда, рэдка мама ўсміхаецца. Прыйдзе вечарам, скардзіцца: „Стамілася вельмі“. Потым у яго, Алесеў, дзённік гляне, спахмурнее: „Зноў па матэматыцы тройку прынёс! Будзем разам задачу рашаць“.

Так, рэдка ўсміхаецца мама. І як толькі даведаўся аб гэтым Мікола? А раней яна штодзень усміхалася. Пакуль з работы вернецца, Мікола і ў печцы прапаліць, і бульбы наабірае, і ў хаце прыбярэ. А цяпер усё адна робіць. Цяжка ёй!

Апрануўся Алесь, прынёс з дрывотні дроў. Паклаў у печку, падпаліў смаляк — заскакаў агеньчык, весела затрашчалі дровы. Зачыніў Алесь дзверцы ў печцы, каб галавешка на падлогу не вывалілася, за стол сеў і пачаў задачу рашаць.

Вярнулася з работы мама. Цёпла, утульна ў хаце. Падбег да яе Алесь, пахваліўся:

— Мама, я ў печцы прапаліў. І задачу рашыў.

— Няўжо сам? — не паверыла мама.

— Сам. А ты не стамілася сёння?

Пазірае на маму: няўжо не ўсміхнецца?

Усміхнулася мама:

— Не стамілася, сынок...

Скончылася зіма. Аднаго разу ўскапаў Алесь з мамай градку каля хаты, вяргіні пасадзілі. На лаўку прыселі, каб адпачыць. Глянуў Алесь на вуліцу — вачам сваім не паверыў. Скіроўвае да іх дома хлапец. Высокі, прыгожы.

— Мікола!

Алесь маму апярэдзіў, прыціснуўся да брата, сказаў:

— Я ведаў, што ты хутка прыедзеш на пабыўку. Цяпер мама кожны дзень усміхаецца.

Алесь Пальчэўскі

МОДНАЯ ХВАРОБА

У нядзелю вечарам тата паехаў у камандзіроўку, а назаўтра Данік захварэў.

Маці занепакоілася, пачала дапытвацца ў сына, што баліць, і ён паўтарыў тое, што гаварыў аднаго разу хворы тата доктару:

— У суставах ломіць і на сон хіліць.

— Прастудзіўся ўчора, вецер на двары, а ты ўвесь дзень паза домам. Зараз я табе яечню спяку і чаю з варэннем дам. Паснедаеш, і ўсё пройдзе, — памкнулася маці на кухню.

— Я нічога не хачу, — прыглушаным голасам адказаў Данік.

— Не хочаш чаю з малінавым варэннем? Ты ж яго любіш, — палажыла руку на Данікаў лоб маці.

Данік сапраўды любіў малінавае варэнне і аблізаў губы, быццам паласаваўся ўжо ім.

— Лоб твой, сынок, не гарачы, — зняла руку маці.

— Дык жа мне баліць не галава, а суставы, вось тут, — паказаў хлопчык запэцканыя ў чарніла пальцы.

Гэта ўжо зусім устрывожыла маці. „Калі ад свайго любімага варэння адмаўляецца, значыць, нешта нядобрае з ім“, — падумала яна і яшчэ больш настойліва пачала ўгаворваць сына:

— Не будзеш есці, зусім захварэеш і адстанеш з вучэннем. Ты ж абяцаў тату слухацца маму і добра вучыцца. А тата казаў, прывязе табе нештачка.

Данік чуе матчыны словы пра падарунак, пазірае ў столь і думае: „Цікава, што прывязе тата?“ А маці стаіць каля ложка і чакае адказу.

— Чуў, сынок, што я гаварыла?

— Чуў. Пакуль тата вернецца, папраўлюся.

Маці падтыкае з бакоў коўдру, каб цяплей было сыну, і гаворыць сваё:

— Паправіцца — паправішся, а з урокамі адстанеш.

— Не адстану. Я доўга не буду хварэць, — запэўнівае Данік.

Хлопчык зусім не настроены расхворвацца. Ён ведае, — нікому не прыносіць радасці хвароба. Але сёння ён гатовы праляжаць увесь дзень, каб толькі не ісці ў школу.

З кухні падаў сігнал чайнік, і маці пайшла гатаваць снеданне Даніку. Неўзабаве яна прынесла табурэцік, паставіла каля ложка, а на яго — чай з варэннем і лустачкі булкі з маслам.

— Чай толькі вып'ю, а булкі не трэба, — пакруціў галавою Данік.

— Усё еш, каб не аслабеў, а я схаджу да цёткі Глашы, паклічу па тэлефоне доктара.

Данік хацеў быў сказаць, што не трэба турбаваць доктара, бо ён і так паправіцца, але не пас-

(Працяг на стар. 10)

Алінка Міхалевіч з Чыжоў — удзельніца дэкламатарскага конкурсу. Фота Я. Чэрнякевіч.

ЗАГАДКІ

Алена Рупкая

ЗАГАДКІ-ВЕРШАНЯТКІ

Хто без фарбы, без алоўка
Так на шкле малюе лоўка?
Хто на дрэвы, усім на здзіў,
Футры белыя пашыў?
Хто шчыпае нас за нос?
Кожны знае — ...

Дзед Мароз

*

Два вясёлых палазкі,
Услед сляды, як раўчукі,
І з гары ўсё ніжай, ніжай,
Хто імчыць нас?
Гэта ...

лыжы

* * *

Спяшаюцца рабяты,
Бо звоняць раўчукі;
Яны будуюць хаткі,
Дзе будуць жыць ...

шпакі

* * *

На кусціках, на нітачках
зялёных
Радочкі яркіх пацерак
чырвоных.
Іх знойдзеш ты на беразе,
ля рэчкі.
Завуцца тыя пацеркі ...

парэчкі

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Лермантава, 43, кв. 61. Наташа Платонава. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 2, кв. 51. Саша Валькові. 2 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 6, кв. 28. Павел Філіповіч. 3 клас.

* * *

СССР, 279200, Молдавская ССР, г. Бельцы, ул. К. Маркса, 7. кв. 29. Бойко Яня.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 107. Коспя Лук'янаў. 3 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 107. Саша Лук'янаў. 5 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 55, кв. 11. Алёша Аляксееў. 5 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Лермантава, 19, кв. 30. Наташа Кравец. 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 2, кв. 44. Андрэй Сітнікаў. 2 клас.

* * *

СССР, 344020, г. Ростов-на-Дону, пер. Самоходный, 18. Гребневой Инне. (15 год).

* * *

СССР, 346503, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Семафорная, 14. Кравченко Евгений. (5 клас).

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Р. Люксембург, 80, кв. 46. Максім Юнакоў. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Каржа, 11, кв. 17. Дзяніс Чаглак. 3 клас.

* * *

СССР, 346555, Ростовская обл., г. Шахты, пос. Майский, ул. Келдыша, 3а, кв. 8. Макеевой Инне. (11 год).

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 76, кв. 10. Андрэй Скаржынскі. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 2, кв. 44. Аляксей Сітнікаў. 3 клас.

МОДНАЯ ХВАРОБА

(Працяг са стар. 9)

...пеў: маці борздзенька выйшла за дзверы.

Доктар не забавіўся з прыездам.

— Што здарылася? — распранаючыся, пытаў ён у гаспадыні.

— Данік наш нешта занядужаў.

— Якая тэмпература? Мералі?

— Не, у нас і градусніка няма.

Вешаючы паліто на кручок, доктар ласкава папракнуў гаспадыню:

— Такую рэч трэба мець у хаце. Асабліва, калі ёсць дзеці. Паказвайце, дзе ваш хворы.

Маці адчыніла дзверы ў пакой, дзе ляжаў Данік, і запрасіла доктара.

— Ну, малады чалавек, на што скардзімся? Што баліць? — узяў Данікаву руку доктар і, не чакаючы адказу, пачаў лічыць пульс. — А цяпер пакажы язык. Сядзь, я паслухаю. Скажы: „А-а-а".

Данік добра ведаў свайго раённага доктара, ведаў, што гэта добры, вясёлы, але строгі чалавек.

— Та-ак, пульс нармальны, голас чысты. Праверым яшчэ тэмпературу, — паставіў доктар градуснік хвораму. — Ляжы спакойна, глядзі мне ў вочы і расказвай, што баліць.

І доктар пачуў тое, што хлопчык казаў маме: санлівасць і ламота ў суставах.

— Вочы не паказваюць, каб табе хацелася спаць. Уночы як спаў, добра?

Данік міргнуў вачамі.

— Тэмпература ў вас, малады чалавек, нармальная: трыццаць шэсць і сем. Асталося лячыць суставы, — паклаў доктар градуснік у футлярчык.

— Зноў горкія кроплі піць? Як той раз, калі балеў жывот? — пацікавіўся Данік.

— Не. Тады іншая хвароба была.

— А што, таблеткі?

— І таблетак не будзе. Паспрабуем лячыць спосабам нашага славутага медыка Здароўкіна. Першы прыём ён раіць рабіць хвораму ў пасцелі. Сядзь, выцягні перад сабою рукі, варушы пальцамі і гавары за мною: „Я здаровы — раз, я здаровы — два, я здаровы — тры..." Цяпер сам паўтары гэта два разы.

Хлапчук ахвотна выканаў доктараву параду. Гэта ж не горкія кроплі піць!

— Ну як, ломіць яшчэ ў суставах? — пацікавіўся доктар, як толькі хворы налічыў тры разы па тры.

Данік паварушыў пальцамі і з радасцю адказаў доктару:

— Менш баліць.

— Ну вось і добра, — палагаднеў доктар. — Пігрыцыя, выходзіць у цябе. Зробіш так яшчэ ў абед, затым перад сном і заўтра пойдзеш у школу падскокваючы.

— Доктар, вы назвалі нейкую модную хваробу. Не заразная часам?

— Не. Яна вельмі рэдка да каго прыстае.

Данік павесялеў, а разам з ім і маці.

Цётка Марфа падзякавала доктару. Для пэўнасці спытала, ці можна пакінуць хворага на догляд старэйшаму сыну, каб самой пайсці на работу ў другую змену.

— Пойдзеш, мама, пойдзеш, — раней за доктара адказаў хлапчук. — Саня пабудзе са мною.

Назаўтра хлопчык пахваліўся ў класе, як доктар вылечыў яго без парашкоў і таблетак. А калі настаўнік спытаў, чаму Данік не быў учора на занятках, сябры першыя расказалі пра яго модную хваробу.

— А ведаеце вы, што такое пігрыцыя? — пацікавіўся настаўнік у вучняў.

Тыя моўчкі пераглянуліся: адкуль ім ведаць. Нават сам хворы не знаў, што за хвароба такая. Прыйшлося настаўніку растлумачыць:

— Пігрыцыяй называюць палатыні лянoту.

Вучні былі надта здзіўлены, а сканфужаныя сябры папракнулі Даніка:

— Знайшоў модную хваробу.

Дома Данік не сказаў, што за хвароба была ў яго. Ведаў, такое не вельмі парадуе бацькоў. Ён і сам потым не раз каяўся, што не вывучыў тады зададзеных урокаў і надумаў захварэць. Бо як толькі звернешся да каго з сяброў за дапамогай, тыя, хоць і пакажуць і раскажуць, але не прамінуць пацвяліцца:

— А што, зноў хварэў на пігрыцыю, што сам не разабраўся?

У такіх выпадках Данік лічыў за лепшае прамаўчаць.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Правядзі стралу праз лабірынт так, каб трапіла ў яблык.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. „Зорка".

TV TELEWIZJA WARSZAWA

PIĄTEK 2.III.1990
PROGRAM I

7.45 Ekspres gospodarczy
8.00 Muzyka, kl. II — Drzewo czy blacha?
8.35 Domator — Nasza poczta, Wiosna i my
8.50 Domowe przedszkole
9.15 Wiadomości poranne
9.25 „Słynne historie zbójeckie" (3) — serial TV czech.
10.25 Domator — Szkoła dla rodziców
11.10 Od Wersalu do Poczdamu — W obliczu wojny
12.00 Spotkania z literaturą, kl. II lic. J. Słowacki — „Kordian"
12.50 Spotkania z literaturą, kl. III lic. G. Zapolska — „Moralność pani Dulskiej"
13.30 TTR — s. II Matematyka — Wielomiany i funkcje wymierne
14.00 TTR — s. II Spotkania z literaturą — A. Mickiewicz — „Ballady i romanse"
15.10 W szkole i w domu
15.30 NURT — Po co szkole wideo?
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: Rambit — teleturniej
16.50 Dla dzieci: Okienko Pankracego
17.15 Teleexpress
17.30 Raport
17.55 „Pogodny karykaturzysta" — film dok.
18.30 Rzeczpospolita samorządna
18.50 Weekend w „Jedynce"
19.00 Dobranoc
19.10 „Teraz" — tygodnik gospodarczy
19.30 Wiadomości
20.05 „Królewska faworyta" — film USA
21.25 Sport
21.35 W kinie i na kasecie — oferty „Pegaza"
21.50 Rzeczpospolita samorządna — Sejmik (cz. I)
22.50 Wieczorne wiadomości
23.10 Rzeczpospolita samorządna — Sejmik (cz. II)

PROGRAM II

16.55 Korepetycje dla maturzystów: J. angielski (9)
17.25 Program dnia
17.30 Wzrockowa lista przebojów Marka Niedźwieckiego
18.00 Program lokalny
18.30 O czym się mówi
18.45 Obrazy na lodzie — Brian Boitano show
19.30 Dookoła świata
21.30 Panorama dnia
21.45 „Czas obojętności" (cz. 1) — film włoski
23.20 Komentarz dnia
23.25 Ekspres gospodarczy

SOBOTA 3.III.1990
PROGRAM I

6.55 TTR — s. IV Historia — Polityka samodzielności czy izolacji?
7.25 TTR — s. IV Produkcja zwierzęca — Ważniejsze choroby zakaźne
7.55 Program dnia
8.00 Tydzień na działce
8.20 Na zdrowie — pr. rekreacyjny
8.40 „Ziarno" — pr. Redakcji Katolickiej dla dzieci
9.00 „Drops" — magazyn dla dzieci i młodzieży oraz „Heidi" (3) film RFN
10.30 Wiadomości poranne
10.40 „Azjatycka mozaika" (5) — „Raga" — serial dok. prod. franc.
11.10 Artyści dla Rzeczypospolitej — postscriptum
12.00 Z Polski rodem — magazyn polonijny
12.30 Tel. koncert życzeń
13.00 Tel. Teatr Prozy: Wil Lipatow — „Wiejski Sherlock Holmes"
14.25 Filmy o miłości: „Pingwin" — film polski
16.00 Rewizja nadzwyczajna
16.30 Studio Sport — Halowe M.E. w lekkiej atletyce — Glasgow
17.15 Teleexpress
18.45 Chcemy tańczyć — reportaż
19.00 Dobranoc
19.10 Z kamerą wśród zwierząt
19.30 Wiadomości
20.05 „Tylko bez paniki" — komedia franc.
21.40 Sport
22.30 Tydzień w polityce
22.40 „Szaha" — program rozrywkowy
23.25 Telegazeta
23.35 „Incydent" — dramt społ.-obyczajowy prod. USA

PROGRAM II

14.15 Bariery
14.40 Co to jest czas?
14.45 „Okavango — Klejnot Kalahari" — ang. serial dok.
15.10 Spektrum
15.25 Zegar biologiczny
15.25 Spotkanie z Maciejem Iłowieckim
15.50 Czas w sztuce
16.05 Sławne zegary
16.15 Meandry architektury — Skala
16.40 Powitanie
16.45 Piosenki w teatrze
18.00 Program lokalny
18.30 Wielka gra — teleturniej
19.30 Rytm zwykłych dni
20.00 Nadzwyczajny koncert Orkiestry i Chóru PRiTV w Krakowie w kościele św. Anny na rzecz Funduszu Daru Narodowego
20.50 Program rozrywkowy
21.30 Panorama dnia
21.45 „Znowu w Brideshead" (9)
22.40 Alfabet Kisiela
22.50 Komentarz dnia

NIEDZIELA 4.III.1990
PROGRAM I

7.00 Witamy o siódmej
7.30 Notowania
7.55 Po gospodarsku
8.10 Tydzień
8.55 Program dnia
9.00 Teleranek oraz „Emil z wioski Lonneberga" (3) — serial szwedzki
10.30 Wiadomości poranne
10.35 „Tajemnice rosyjskiej przyrody" (2) — serial przyrodniczy prod. kanad.-radz.
11.05 Kraj za miastem
11.35 Tel. koncert życzeń
12.20 Tęczowy music-box (1)
13.15 „Jak gniazdo orła białego" — film dok.
13.50 „Morze" — magazyn
14.10 VII Światowy Festiwal Muzyki Dziecięcej — Tokio '89 — Koncert galowy
14.40 Świat umykający
15.10 Antena
15.35 „Panna dziedziczka" (42) — serial brazyl.
17.15 Teleexpress
17.30 Studio Sport — Halowe M.E. w lekkiej atletyce — Glasgow
19.00 Wieczorynka
19.30 Wiadomości
20.05 „Północ — południe" (3) — serial USA
21.40 „7 dni — świat"
22.10 Sport
23.10 Portrety: „Malarz świata czyli portret pewnego artysty"

PROGRAM II

8.20 Przegląd tygodnia (dla niesłyszących)
8.55 „Północ — południe" (3) — serial USA
10.30 Magazyn lotniczy
11.00 Lokalny koncert życzeń
11.25 „Jutro Poniedziałek"
11.55 Powitanie
12.00 Polska Kronika Filmowa
12.10 „Kane i Abel" — serial USA (2)
13.00 100 pytań do...
13.40 Maciej Niesiołowski — Z batutą i z humorem
13.55 Kino Familijne: „Autostrada do nieba" (1) — serial USA
14.45 „Polacy"
15.30 Podróże w czasie i przestrzeni: „Czar katedr" — franc. serial dok. (2)
16.20 Biografie: „George Orwell" (1) — film dok. ang.
17.30 Bliżej świata — przegląd telewizji satelitarnych
19.00 Publicystyka
19.30 Galeria „Dwójki" — Klan rodziny Murawskich
20.00 Studio Sport — Piłka w grze
21.00 Program rozrywkowy
21.30 Panorama dnia
21.45 „Kane i Abel" (2) — serial USA
22.30 Komentarz dnia

PONIEDZIAŁEK 5.III.1990
PROGRAM I

13.30 TTR — s. II Fizyka: Prawa gazowe
14.00 TTR — s. II Biologia: Robaki płaskie i obłe
14.30 Tel. Kurs Rolniczy — Utrzymanie kur
15.00 Powtórka przed maturą: Historia — Polska i Polacy w latach okupacji
15.30 Program dla nauczycieli: Wiedzieć — to zapobiegać (AIDS)
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 „Luz" — program dla nastolatków
17.15 Teleexpress
17.30 Gorące linie
17.55 Wędrówki dalekie i bliskie: „Opowieści Alhambry" — hiszp. film dok.
18.35 Spór o pałac
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 W Sejmie i Senacie
19.30 Wiadomości
20.05 Teatr TV: Sławomir Mrożek — „Indyk"
21.45 Kontrapunkt
22.15 Sport
22.55 Wiadomości wieczorne
23.10 Jutro w programie
23.15 Język francuski (lekcja powtórzeniowa — 4)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (20)
17.30 Antena „Dwójki" na najbliższy tydzień
17.45 Ojczyzna-polszczyzna: W tak zwanym międzyczasie
18.00 Program lokalny
18.30 „Zmagania o Polskę" (9) „Państwo robotnicze" — ang. serial dok.
19.30 Nasz laureat — Bartłomiej Niziol (skrzypce)
20.00 Auto-Moto Fan Klub
20.30 Osądźmy sami
21.15 Rozmowy o cierpieniu
21.30 Panorama dnia
21.45 „Heimat" (8) — serial RFN
23.30 Komentarz dnia

WTOREK 6.III.1990
PROGRAM I

8.05 Z naszych dziejów: Renesans w Polsce
8.35 Domator — Rady na życzenie, O włosach prawie wszystko
8.50 Domowe przedszkole
9.15 Wiadomości poranne
9.25 „Kir Royal — z życia reportera kroniki towarzyskiej" (6 — ost.) — serial RFN
10.25 Domator — Rady na życzenie
11.10 W Europie nowożytnej — Start ku nowoczesnej cywilizacji
12.00 Spotkania z literaturą, kl. IV — Kajtuś Czarodziej
12.50 Wśród ludzi — Praca
13.30 TTR — s. IV Fizyka — Widma fal i cząstek
14.00 TTR — s. IV Produkcja roślinna — Uprawa roślin pastewnych i niemotylkowych
14.30 TKR — Aktualności (1)
15.30 Kim być? — program dla 15-latków
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla dzieci: Tik-Tak
16.50 Kino Tik-Taka: „Opowieści byczka" — holend. serial animow.
17.15 Teleexpress
17.30 „Spojrzenia"
17.55 Klinika Zdrowego Człowieka
18.15 „System"
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Obok nas — Punkt zwrotny
19.30 Wiadomości
20.05 Spotkanie z ministrem Jackiem Kuroniem
20.15 „Kir Royal — z życia reportera kroniki towarzyskiej" (odc. 6 — ost.)
21.15 Listy o gospodarce
21.50 Sport
22.30 Wiadomości wieczorne
22.45 Kinomania
23.20 Język rosyjski (20)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (50)
17.25 Program dnia
17.30 Klub ludzi z przeszłością
18.00 Program lokalny
18.30 Modlitwa wieczorna z Sanktuarium Św. Krzyża w Mogile
18.50 Program public.
19.30 Studio Sport
20.00 Przeboje Bogusława Kaczyńskiego — „Podróż do Mediolanu"
21.00 Wywiady Ireny Dziedzic
21.30 Panorama dnia
21.45 Studio im. K. Irzykowskiego: „Przewodnik" — film polski
23.35 Komentarz dnia

ŚRODA 7.III.1990
PROGRAM I

7.45 Ekspres gospodarczy
8.05 Poznaj swój kraj: Kazimierz nad Wisłą
8.35 Domator — Nasza poczta, O włosach prawie wszystko
8.50 Domowe przedszkole
9.15 Wiadomości poranne
9.25 „Wyizolować wirus N" — film fab. CSRS
10.20 Domator — Przyjemne z pożytecznym
12.00 Spotkania z literaturą, kl. VII „Srebrny deszcz" K. I. Gałczyńskiego
12.50 Fizyka — Wędrówki ciepła
13.30 TTR — s. II Chemia — Węglowce
14.00 TTR — s. II Produkcja zwierzęca — Wychów cieląt
14.30 TKR — Aktualności (2)
15.00 Współczesna genetyka — Mechanizmy ewolucji
15.30 NURT — Współczesne problemy nauczania i wychowania
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: „Latający Holender" — „Klub Zdobywców Oceanów"
16.50 Dla dzieci: Cojak
17.15 Teleexpress
17.30 Gry wojenne
17.55 Tel. Informator Wydawniczy
18.15 „Dawniej niż wczoraj"
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 „Plus—minus"
19.30 Wiadomości
20.05 Sport — 1/4 Pucharu Europy w piłce nożnej
21.55 Program public.
22.35 Wiadomości wieczorne
22.55 Język angielski (20)

PROGRAM II

16.25 Korepetycje dla maturzystów: Język ang. (10)
16.55 Język francuski (lekcja 4 powtórzeniowa)
17.25 Program dnia
17.30 Zbliżenia, czyli to i owo o filmie
18.00 Program lokalny
18.30 Magazyn „102"
19.00 „Marc i Sophie" (2) — serial franc.
19.30 „Maroko" — program dok.
20.00 Czarno na białym — przegląd PKF
20.40 Przegląd muzyczny
21.00 Ze wszystkich stron: „Węgry — narodziny demokracji — lewica" — reportaż
21.30 Panorama dnia
21.55 „Wyznania hochsztaplera Feliksa Krulla" (5 — ost.) — serial RFN
22.55 „Telewizja nocą"
23.40 Komentarz dnia
23.45 Ekspres gospodarczy

CZWARTEK 8.III.1990
PROGRAM I

8.35 Domator — Nasza poczta, O włosach prawie wszystko
8.50 Domowe przedszkole
9.15 Wiadomości poranne
9.25 „Policjanci z Miami" — serial krym. USA
10.10 Domator — To się może przydać
11.10 Z naszych dziejów — Na Zygmuntowskim dworze
11.40 Ministerstwo Edukacji Narodowej informuje
12.00 Spotkania z literaturą, kl. IV lic. Polska poezja współczesna
13.30 TTR — s. IV Matematyka — Suma wyrazów nieskończonego ciągu geometrycznego
14.00 TTR — s. IV Spotkania z literaturą, Sceny realistyczne w „Weselu"
15.00 Rytmy ciała — Zagubieni w cywilizacji
16.10 Ministerstwo Edukacji Narodowej informuje
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 „Kwant" oraz film z serii „Ordy"
17.15 Teleexpress
17.30 M.Ś. w łyżwiarstwie figurowym na lodzie — Halifax '90
18.40 Magazyn katolicki
19.00 Dobranoc
19.10 Interpelacje (1)
19.30 Wiadomości
20.05 „Policjanci z Miami" — serial krym. USA
20.55 Interpelacje (2)
21.35 Sport
21.45 „Pegaz"
22.30 Wiadomości wieczorne
22.50 Język angielski (50)

PROGRAM II

16.25 Korepetycje dla maturzystów: Język ang. (11)
16.55 Język rosyjski (20)
17.20 Program dnia
17.30 Program poetycko-muzyczny z okazji Dnia Kobiet
18.00 Program lokalny
18.30 Program na życzenie
19.30 Zielone kino: „Warunki życia roślin" — film przyrodn. CSRS
20.00 Wielki Sport — M.Ś. w piłce ręcznej mężczyzn
21.00 Ekspres reporterów
21.30 Panorama dnia
21.45 Studio Teatralne „Dwójki": „Heloiza i Abelard"
22.45 Komentarz dnia

Спявань і жыць — фотарэпартаж з конкурсу „Беларуская песня '90" ● Дыскусія на Кангрэсе Беларускага дэмакратычнага аб'яднання ● Польская публікацыя пра Ігната Дварчаніна ● Новыя беларускія выданні ● Першыя старонкі супрацоўніцтва гродзенскіх і беластоцкіх настаўнікаў ● З мінулага вёскі Хільмоны ● Парады і гумар.

КРЫЖАВАНКА

Упоперак: 1) сварка з крыкам, 7) сцэнічная творчасць, 10) праход для машын, 12) характэрная рыса беларускай мовы, 13) тлушч, 14) у ім распаўсюджваюцца радыёхвалі, 15) сталіца Нарвегіі, 16) гліст, чарвяк, 18) адтуліна ў вулкане, 19) п'еса В. Дуніна-Марцінкевіча, 21) запас ведаў, вопыту, навыкаў, 22) саматканая спадніца.

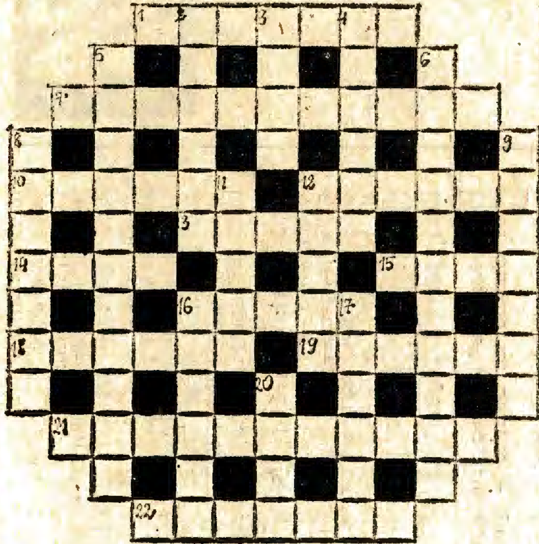
Уніз: 2) смешнае, забаўнае ў нейкай сітуацыі, 3) музычная літара, 4) суседка Еўропы, 5) заснавальнік, ініцыятар, 6) армейская верхняя сарочка, 8) рознагалоссе, 9) адваротны адбітак, 11) сталіца Сенегала, 12) цвёрды, каштоўны камень, 16) прышэў, 17) свойская жывёліна, 20) спартыўнае судна.

„ядань"

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны дзве кніжныя ўзнагароды.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 53. Управа наўскос: зорка, Максім, ёлка, ікра, аскома, адзенне, стан, націск, малако, чукча, воля, каляды, інтрыга, частка, каляндар, субота, волас, кузня, драма, родзіч, ранне, склад, насмарк, Таіса. **Улева наўскос:** гурба, барсук, зіма, ліса, прызба, апостал, начнік, інкі, свечка, Алах, цокат, хлусня, апякун, Скарына, Новы год, лекар, скакун, лодар, стайня, задок, яліна, санет, лясніцы, драка.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 3. Упоперак: алімпіяда, град, доля, католік, рыфма, акцёр, экран, дэкрэт, апякун, набор, жалоба, оптыка, сусед, ідэал, арэна, амбарас, хаос, цвік, палівачка. **Уніз:** лодка, мастак, іголка, дудка, граф, пляц, прадажнік, арандатар, маркота, кляштар, этнас, рэбус, народ, узбекі, Еўропа, этап, ласка, асцюк, эпік.

Той, хто прыдумаў Міжнародны дзень жанчын, ніколі, мабыць, не быў мужчынам.

ІНТЭРВ'Ю

— Грамадзяніні! Адну хвілiначку... З тэлебачання мы. Робім рэптоўнае інтэрв'ю. Як вы адносіцеся да эмансіпацыі жанчын?

— Увогуле, станоўча. Але, відаць, у гэтай справе ёсць і перабор.

— А растлумачыць можна?

— Чаму ж нельга? Эмансіпацыя набрала такі разгон, што нам, мужчынам, цяжка дыхаць.

— Не зусім зразумела...

— Яны дагналі нас на ўсіх паказчыках. І пайшлі далей. На рабоце, дома, у любым месцы сучасная жанчына хоча быць першай. Усюды і ва ўсім. Адсюль і непрыемнасці.

— Вы маеце на ўвазе моду?

— Якая мода! Разглядаю праблему ў глабальным маштабе. І раблю вывад: накаціліся мы зноў да матрыярхату. І я таксама ўлін на вушы...

— Удзячны за шчырасць. Але пра дробязі, відаць, сёння не трэба. Якія рысы вы асабліва цэніце ў жанчыне?

— Толькі не яе дзелавітасць. Бо там, дзе дзелавітасць, — там няма жанчыны. Для жыцця — адзін нуль...

— Абыдзем і нулі.

— Вас разумею. Але ж, калі ёсць гармонія, дзесьці павінна быць і дысгармонія...

— Мы ж дамаўляліся...

— Карацей кажучы, жанчына павінна мець розум, быць адукаванай, прыгожай...

— І шпчотнай?

— Толькі ў адносінах да свайго мужа! Гэта, праўда, рэдканазіраецца. Узяць мяне...

— Прабачце, мы не можам зацягваць інтэрв'ю.

— Надрэнна было б, каб яна паважала родзічаў мужа, не рабіла яму заўваг пры народзе, разумела гумар. Умела смачна гатаваць ежу. Карысталася павагай на месцы работы і жыхарства. Падбадзёрвала ў цяжкую мінуту і клапацілася пра ачаг, сям'ю...

— Атрымліваецца, мужчыны самі штурхаюць эмансіпацыю наперад?

— Бо кола набрала абароты і тармазіць ужо позна! Бачыце, у пральню спяшаюся. На чарзе — хімчыстка, розныя майстэрні, магазіны. Так што сапраўдныя мужчыны — за мной!

Васіль Найлзін

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.

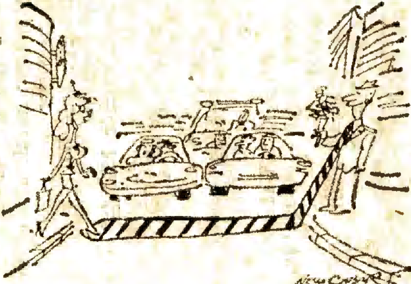
Жыхары БССР грашовыя ахвяраванні могуць уплачваць на рахунак 141713 у Рэспубліканскім жылсацбанку горада Мінска.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

Ганарары „Нівы" за IV квартал 1989 года.

3055. Васіль Феранц (Мінск) — 2035 зл.
3056. Уладзімір Казбярук (Мінск) — 20900 зл.
3057. Фёдар Рымашэўскі (Мінск) — 665 зл.
3058. Людміла Рублеўская (Мінск) — 570 зл.
3059. Міхась Адамік (Сабаляны) — 760 зл.
3060. Алена Рудко (Слонім) — 665 зл.
3061. Рыгор Родчанка (Слуцк) — 1093 зл.
3062. Янка Насута (Гродна) — 1140 зл.
3063. Леанід Пранчак (Мінск) — 903 зл.
3064. Алег Урбановіч (Ліда) — 285 зл.
3065. Васіль Гедзька (Чарнаўчыцы) — 1900 зл.
3066. Віктар Мартыненка (Мінск) — 6270 зл.
3067. Мікола Грышан (Рагогна) — 1615 зл.
3068. Аляксандра Елісеенка (Мінск) — 1805 зл.
3069. Яўген Гучок (Мінск) — 380 зл.
3070. Таццяна Сапач (Маладзечна) — 380 зл.
3071. Наталля Пранько (Брэст) — 333 зл.
3072. Адам Мальдзіс (Мінск) — 12350 зл.
3073. І. Супранёнак (Мінск) — 665 зл.
3074. Уладзімір Тамашкоў (БССР) — 333 зл.
3075. Віктар Шніп (Мінск) — 1473 зл.
3076. Алена Лапіцкая (Мінск) — 280 зл.
3077. Мікола Рымач (Івацэвічы) — 2850 зл.
3078. Аляксандр Маскалік (Баранавічы) — 475 зл.
3079. Ігар Сідарук (Кобрын) — 380 зл.
3080. Мікола Шуканаў (Жлобін) — 380 зл.
3081. Сямён Пацёмкін (Касцюковічы) — 1188 зл.
3082. Браты Бароўкі (Віцебск) — 570 зл.
3083. Алекса Радчанка (Мінск) — 4467 зл.
3084. М. Гармаш (Івацэвічы) — 2185 зл.
3085. Сяргей Чурак (Мінск) — 760 зл.
3086. Аляксандр Пераход (Гродна) — 570 зл.
3087. Івона Кляман (Лодзь) — 1425 зл.
3088. Валянціна Анішчук (Варшава) — 475 зл.

Дзякуем.

* * *

— Мая дачка спявае, грае на піяніна, малюе, разбіраецца ў батаніцы, заалогіі, размаўляе па-французску, а ўвогуле то яна адукаваная дзяўчына. А што вы ўмееце?

Будучы зяць:

— Ну, у выпадку пільнай патрэбы я магу гатаваць і цыраваць шкарпэткі.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Мірослава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"

ul. Wesołowskiego 1

15-950 Białystok, skr. poczt. 149

tel. 232-41, 210-33.

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Warunki prenumeraty pocztowej na 1990 r.:

1. Prenumeratę pocztową (z dostawą do domu) zamawiać mogą mieszkańcy wsi, osad oraz miasteczek w których nie ma Oddziałów RSW a także osoby niepełnosprawne bez względu na miejsce zamieszkania.
2. Wpłaty na tę prenumeratę przyjmują urzędy pocztowe oraz doręczyciele.
3. Podstawowym okresem przyjmowania prenumeraty pocztowej jest kwartał.
4. Termin wpłat na prenumeratę pocztową na III kwartał 1990 r. upływa 20 maja 1990 r. włącznie.
5. Cena prenumeraty kwartalnej wynosi 7.800 + 3.250 zł za doręczanie.
6. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw Warszawa, ul. Towarowa 28 Nr konta PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

Mieszkańcy miast mogą zamawiać prenumeratę indywidualną poprzez Oddziały RSW w następujących formach:

- prenumerata instytucjonalna (w zakładach pracy).
- rezerwacja w tzw. teczkach (we wszystkich kioskach).
- prenumerata własna RSW (w wytypowanych kioskach).

Zam. 147/90 r. U-3.